

Ti u B Kinh (Khuddaka Nikàya)

H nh T ng

(Cariyà-pitaka)

Anh ng : I. B. Horner

Vi t ng : T kheo Thi n Minh

---o0o---

Ngu n

<http://www.quangduc.com>

Chuy n sang ebook 18-08-2012

Ng i th c hi n : Nam Thiên – namthien@gmail.com

[Link Audio T i Website http://www.phapthihoi.org](http://www.phapthihoi.org)

M c L c

L i nói u

Ph m I

B thí

- I.1 H nh c a B -tát Akitti
- I.2 H nh c a B -tát Sankha
- I.3 H nh c a B -tát Kurudhamma
- I.4 H nh c a B -tát Mahà-sudassana
- I.5 H nh c a B -tát Mahà-govinda
- I.6 H nh c a nhà vua Nimi
- I.7 H nh c a Hoàng t Canda
- I.8 H nh c a vua Sivi
- I.9 H nh c a B -tát Vessantara
- I.10 H nh c a con th khôn ngoan

Ph m II

Trì gi i

- II.1 H nh c a Ng i nuôi n ng m u thân
- II.2 H nh c a B -tát Bhùridatta
- II.3 H nh c a B -tát Nàga-campeyya
- II.4 H nh c a B -tát Cùlabodhi
- II.5 H nh c a vua Ng u ma v ng
- II.6 H nh c a Ruru, vua c a loài nai
- II.7 H nh c a B -tát Mâtanga
- II.8 H nh c a B -tát Dhammadevaputta
- II.9 H nh c a B -tát Alìnasattu
- II.10 H nh c a B -tát Sankhapàla

Ph m III

Xu t gia

- III.1 H nh c a B -tát Yudhanjaya

- III.2 H nh c a B -tát Somanassa
- III.3 H nh c a B -tát Ayogghara
- III.4 H nh liên quan n nh ng cãnh hoa sen
- III.5 H nh B -tát Sona khôn ngoan
- Ph m III (ti p theo)
- Quy t nh
- III.6 H nh B -tát Temya khôn ngoan
- Chân th t
- III.7 H nh c a H u v ng
- III.8 H nh c a B -tát Sacca khôn ngoan
- III.9 H nh c a chim cút con
- III.10 H nh c a Ng v ng
- III.11 H nh c a B -tát Kanhadipàyaana
- III.12 H nh c a B -tát Sutasoma
- T tâm
- III.13 H nh B -tát Suvannasàma
- III.14 H nh c a B -tát Ekaràja
- X
- III.15 Ph m h nh cao quí phi th ng

---o0o---

L i nói u

B n d ch H nh T ng (Cariyàpitaka - CP) b ng ti ng Anh c Ti n s B.C Law (BCL) xu t b n SBB, b th 9 n m 1938, mang t a tuy n t p "Nh ng tính cách ph m h nh" (The collection of the ways of conduct) cùng v i b n d ch Ph t Tông (Buddhavamsa) c a ông ta. Tôi không bi t nh ng b n d ch ti ng Anh khác. Nh ng lý do cho vi c d ch l i H nh T ng c ng gi ng nh vi c d ch l i b n kinh Ph t Tông (Buddhavamsa - BV)¹. Tôi ã d ch toàn b tác ph m v n v n này thành v n xuôi nh là v i b n kinh Ph t Tông.

B n d ch này d a trên (1) kinh v n ti ng La tinh do Richard Morris biên t p (Ee), cùng v i kinh v n Ph t Tông c a ông ta do h i Pàli Text Society (PTS) xu t b n 1882², (2) The Simon Hewa Vitatarne Bequest xu t b n Colombo 1950 (Ce). (3) Chatthasangàyana xu t b n Rangoon, n m 1961 (Be), liên h v i (4) do D. L. Barua's xu t b n b ng ti ng La tinh c a b n Chú gi i H nh T ng (Cariyàpitakatthakathà - CPA) do PTS xu t b n n m 1939. Ng i ta hy v ng r ng b n d ch ti ng Anh c a b n Chú gi i có th c PTS phát hành trong m t vài n m t i.

Thông thường Hnh Tng là nhng lí c Ph t Gotama truy n d y cho ngài Sariputta³, nh Ph t Tông, Hnh Tng c xem nh là cu n th 15 và cu n cu i cùng trong Ti u b kinh (Khuddakanikàya). Nhng v trùng tuyên Tr ng b kinh (Digha-bhànakas) lo i b cu n này, tuy nhiên t t ng kinh ng i ta cho r ng nhng v trùng tuyên Trung b kinh (Majjhima-bhànakas) ch p nh n nó cùng v i Ph t Tông và B n s kinh⁴ h p thành "Ba truy n thuy t l ch s " nh ông B. M. Barua g i chúng⁵.

Ta "Hnh Tng", c ng i ta ch n cho b n d ch hi n nay, d ng nh là m t câu chuy n th n tiên di n t v Hnh Tng và tên g i c Ti n s E. J. Thomas⁶ và Giáo s Lamotte⁷ ch p nh n. B kinh gi cách di n t thông th ng v "Tng" c ng nh Tam Tng, ba t ng kinh i n n m trong Pàli t ng; và "Hnh" (cariya) h tr cho i m này mà s quan tâm c nh t c a tác ph m này là trình bày, k t h p l i thành m t t ng, m t tuy n t p v nh ng tình tí t, v nh ng ph m h nh không gi ng nhau c a v B -tát c ng nh nh ng thành qu trong nh ng ti n ki p c a ngài khi ngài ti n hành làm tròn m i pháp (Ba -la-m t) c a m t v B -tát cho vi c tích l y công c chu n b tr thành m t v Chánh ng Chánh giác. Trong th c t , nhà chú gi i Dhammapàda, gi i thích⁸ r ng Tng c dùng ây nh là l i d y truy n th ng c a v o s v n ng l c ph m h nh c a ngài trong nh ng ti n ki p ho c nó là Chánh t ng nói v các v n liên quan n ph m h nh c a ngài trong ki p quá kh .

Hnh Tng là công trình kinh i n Pàli duy nh t có t a⁹ trong t ng kinh. s ghi nh n này, Ti n s Lily de Silva nói r ng¹⁰ d ng nh ã có nhi u công trình v sau c a tông phái Đ i th a mô ph ng theo ki u cách này. Bà cho thí d v t ng Angulimàla, Vaitulyap, Varnap và Vedallapitaka, ngoài ra có hai công trình khác n a: t ng Sankhàra có th là c a Đ i th a ho c có th không, và t ng Sankhiya có th là "m t công trình sau này c biên so n Mi n Đ i n và Thái Lan"¹¹ d ng nh là c a b phái Theravàda. Winternitz l u ý n t ng Boddhisattva (B -tát) c c p trong kinh i n Trung Qu c do ngài Huy n Trang d ch "g m có nh ng b n kinh dài trong b phái Đ i th a"¹² và i v i t ng Boddhisattva, rõ ràng có n 49 bài kinh c tuy n ch n trong b Ratnakàta¹³. Ông c ng c p¹⁴ n b kinh Siksasamuccaya¹⁵ trang 190, hình th c hi u bi t c mô t lu t B -tát k luôn c vi c nghiên c u t ng B -tát, và trang 311, hai ph n trích d n c l y ra t "thánh t ng B -tát". Theo quan i m c a Warder cho r ng Hnh Tng "là m t tuy n t p nh c a Túc sanh truy n (Jàtaka) mà ng i ta không c bi t là nó t ng t , do b i nh ng ý t ng i ngh ch, t ng B -tát ã c m t trong nh ng tr ng phái Đ i Chúng B (Mahàsangha)¹⁶ sáng tác", c n nói thêm r ng b này bao g m 12 ch ng t t c u liên quan n tri t lý c b n c a L c¹⁷ nh c ng i ta công nh n c a tông phái Đ i th a thay vì Th p c a Ph t giáo nguyên

th y¹⁸. Nh ng s d n ch ng ng n g n này i v i nh ng ph n biên so n c a Đ i th a có tên c a chúng trong t ng nh ng không có ch ng c t hào, tuy nhiên, th m chí v sau H nh T ng là công trình c a Đ i th a. Nh ng nó v n c kh ng nh là c a Nguyên th y.

Cu i cùng¹⁹ ông D. L. Barua nh n th y m t i u l l ùng r ng nó c g i là H nh T ng, cho b i m t s thay i t a mà có l ng i ta có ý nh cho bi t r ng nó có s n. Buddhàpadàniyam, nh ã c trình bày l i k t lu n c a H nh T ng, và hai l n b n chú gi i²⁰. T a này đ ng nh mu n nói n nh ng k công liên quan n c Ph t, nh ng trái l i ch c h n i v i B -tát (Bodhisatta) thì úng h n tuy v y ngài ch a h n thành Ph t nh ng ã có tính B -tát r i th c hi n nh ng ph m h nh đ ng c m nh th nó s mang l i nh ng pháp i n s viên mãn.

M t công trình khác Khuddaka-nikàya (Ti u B) và Apadàna (AP - Kinh Thí d); b t u v i nh ng t "atha Buddhàpadànasi sunatha", và ng i ta không có nghi ng c xu t x t nh ng ph n này, tên Buddhàpadàna xu t hi n nh là tên c a nh ng ph n AP²¹ th nh t và th 39. Nh ng ph n này k t thúc v i m t l i phát bi u gi ng nhau mà nó c ng gi ng nh v i k t thúc c a H nh T ng (CP), ngo i tr AP ph n 1 c Buddhànāpādāniyam, ph n 39 Buddhāpadānam i v i Buddhāpadāniyam²² c a H nh T ng. Ph n AP sau này c ng c Pubbacaritam i v i Cariyam c a H nh T ng, nh ng trái l i ph n 1 c là Buddhācaritam, V.I cariyam. M c dù ph n AP 1 và 39 c hai u c mô t nh là Buddhāpadāna, chúng không có liên h nhi u v i ph n khác mà c ng không có s ki n liên h n H nh T ng. Có th có m t s khó kh n nh th c a s t tên làm c n tr nh ng ng i lúc ban u c g ng t tên công trình mà ã c l u truy n nh là H nh T ng.

Nó c c p do b i tên này b n chú gi i Ph t Tông 61, Túc sanh truy n I. 47, b n chú gi i B n s kinh 51, theo sau m t s câu k c a H nh T ng ã c trích d n; Túc sanh truy n IV 406, trích d n I. 8. 16; Mi Tiên v n áp 281, I. 9. 53 c k l i và qui cho c Ph t; và Thanh T nh o 304 trích d n II. 2. 6 và II. 3. 2-5 nh ng không có a ra ngu n g c. Chú gi i Tr ng lão T ng k 1. 10 c p r ng b n Chú gi i H nh T ng ch a ng m t b ng ch ng rõ ràng v các s ki n gi a th i k B -tát phát nguy n thành Ph t và s tái sinh c a ngài côi tr i Đâu Su t (Tusita). Đi u này không phù h p v i m c ích bày t v vi c di n t nh ng s ki n H nh T ng ch trong ki p này²³. Nh ng H nh T ng không minh ch ng nh ng câu chuy n nó có liên quan n s vi c ã x y ra vào ngay lúc ba v Ph t u tiên c a qu t này ã t n t i ho c nh ng kho ng th i gian gi a nh ng câu chuy n này.

Đ c xem là sau th i k vua A D c²⁴, H nh T ng là m t tuy n t p g m có 35 câu chuy n, m i câu chuy n mô t ph m h nh c c B -tát th c hành khi còn luân h i, có ki p là ch thiên, ng i, thú v t, chim, r n ho c cá²⁵ ngài ang c ng c m c ích to l n, qua nhi u ki p ngài ã t mình t c qu toàn giác b ng cách th c hành t t m i pháp .

Nh ng câu chuy n này c chia làm ba ph m. Ph m u g m 10 câu chuy n miêu t v B thí (Bàna); ph m th hai c ng g m có 10 câu chuy n, t t c u mô t v Trì gi i (Sila); và ph m th ba g m có 15 câu chuy n, n m chuy n u liên quan n Xu t gia (Nekkhamma), chuy n ti p theo nói v Quy t tâm (Adhidhàna), sáu câu chuy n ti p là Chân th t (Sacca), hai câu chuy n ti p theo v T tâm (Metta) và chuy n cu i cùng là X tâm (Upekkha). Ph n này dành cho m t trong nh ng l i k k t thúc (envoi) s 9, nói lên nh ng nh là trí tu , tinh t n và nh n n i mà B -tát c ng ã t c. Chúng th t s c bao hàm trong tuy n t p Trí tu , c hàm ý b i thu t ng Pandita, trong nh ng t a c a H nh T ng. I. 10, III. 5, 6, 8; Tinh t n II. 2, 3, II. 10. 2 khi B -tát quy t chí th c hi n v b n y u t tinh t n, m t công c l n lao cho s giác ng , b i vì không có nó thì B -tát không t c o qu , và kiên nh n chúng ta có th nh n ra trong câu chuy n c a v B -tát Temiya, III. 6, và nh ng câu chuy n khác.

Tuy v y ông D. L. Barua²⁶ và ông R. Morris²⁷ u có cùng quan i m, H nh T ng thì ch a y b i vì nh ng câu chuy n t ng tr ng ba này thì hoàn toàn thi u i. Hi n nhiên Rhys Davids²⁸ cùng quan ni m v i Morris, cho r ng ng i biên so n mu n nói n 100 câu chuy n, 10 câu chuy n cho m i nh trang 2 ph m u. Ng i ta c ng c p n m t truy n th ng mà Asvaghosa ã b t u vi t m t tác ph m a ra m i l i k cho m i ph n c a m i pháp nh ng ông ta ã qua i khi ch th c hi n c ba m i b n ph n u. Nói m t cách khác, nh c Morris ghi nh n, "Jātakamà là g m có 35 câu chuy n v ti n ki p, 10 câu chuy n c a nó có t a gi ng nh H nh T ng²⁹". Barua cho r ng nh ng gi thuy t chính xác h n c ng i ta cho là s m t mát nh ng ph n này liên quan n ba pháp ch a c trình bày v nh ng tình hu ng mà chúng c c p trong l i k k t thúc (envoi) và Ph t Tông, i v i H nh T ng t o nên m t hình th c ph chú, c p chính xác m i pháp . Có th là nh ng lá Ola (lá b i) - dùng ghi chép kinh i n - ã b h h ng qua th i gian, b i con ng i và côn trùng. Ngoài ra, th nh tho ng nó b m t i ho c b rách ho c không b thay th³⁰. N u nh m t s i u ki n không may x y ra i v i H nh T ng nh th , s h tr có th c nh n ra i v i nh ng gi thuy t c a Barua v s m t mát c a nó. Nh ng nó còn g p khó kh n gi i thích cho th a m n v nh ng s t ng ph n m t s câu chuy n c c p n nh ng nh là m t công trình có giá tr . Tuy nhiên, tôi cho r ng nó ã c ch p nh n dù n u không có b m t mát nh ng lá Ola, và dù r ng H nh

T ng ch a bao gi c hoàn t t, nó v n s d ng nói lên tình hu ng c n thi t cho th y, có l là do m t ph n vi c sùng kính c Ph t ang phát tri n, c b n là làm th nào hoàn t t m i pháp thành Chánh giác.

M i pháp c t tên trong Ph t Tông³¹, và m i v B -tát th hi n s quy t tâm c a mình t c s viên mãn b ng quy t chí và tu t p tinh t n³². trong H nh T ng nh ng i n hình c a s tu t p này ã c nói n mà b i hình th c chuy n k khác.

Tuy th , v i m t m c nào ó H nh T ng ã không c p n nh ng m t s ki p tr c c a c Ph t c cho là ki p này và không ph i ki p tr c³³, và m t khía c nh nào ó H nh T ng s p x p nh ng ti n ki p c a c Ph t th hi n s tr ng thành d n d n và hoàn thành nh ng pháp , i u này c nh t ch có trong kinh i n Pài. Đây là ch duy nh t c a nó. Tuy n t p Túc sanh truy n c b trí trên m t nguyên t c khác, và m c dù có m t s câu chuy n áng quan tâm c a nó trình bày nh ng n l c tích c c c a v B -tát cho qu v Ph t, và ph i th c hi n chúng v i b t c giá nào. Trong Th p , n l c là i u t i cao và c ng có l ây mà Th p c t tên và chúng ta ph i tìm ki m nh ng i m t ng ng gi a H nh T ng và Túc sanh truy n. Tuy v y, H nh T ng không n thu n là b n sao ph thu c c a Túc sanh truy n; nói chung th m chí th c s không có m t câu k . Đi u mà d ng nh H nh T ng có khuynh h ng mu n th c hi n là a ra m t s ki n ho c th m chí m t cá tính ch ng h n nh lòng qu ng i, c c p trong Túc sanh truy n, và bi n nó thành l i k . Do ó có kh n ng là không có h n hai cu n (I. 5, III. 8) và trong tr ng h p ó t o nên nh ng s nghi ng (III. 15), m i câu chuy n c a H nh T ng ng i ta có th l n ra d u v t c a m t Túc sanh truy n dài h n mà nó m r ng ra m t vài i m ho c cô ng l i n i dung c t truy n³⁴. Ph chú b t u c a m i câu chuy n c a H nh T ng d i trình bày tên và s c a Túc sanh truy n gi nó t ng ng. D. L. Barua c ng cung c p m t danh sách mà t ó ng i ta có th d dàng nh n ra r ng các câu chuy n Túc sanh này có ph m vi t s 35 n s 547³⁵.

M t câu chuy n c a H nh T ng (III. 8) thì quá ng n, ch m t câu k thôi, vì b t c s t ng ng có th tin c y c i v i Túc sanh truy n mà ng i ta có th l n ra d u v t³⁶, và m t câu chuy n khác (I. 5, Mahà Govinda) d ng nh có ngu n g c c a nó trong b kinh và không có s t ng ng Túc sanh truy n. Theo quan i m s ph bi n c a câu chuy n Mahà Govinda và s ki n cho r ng i v i H nh T ng I. 4 có m t bài kinh Mahà sudassana c ng nh câu chuy n tí n thân Mahà Sudassana, ng i ta th ng xem nó nh th là m t i u không c n thi t quan tâm v lên m t cách c áo v Túc sanh truy n mang l i ph n b thí lên n m i câu chuy n, ng nhiên con s này thì c n thi t. N u nh tr ng h p này,

Túc sanh truyện khác có tên là Visayha³⁷, thì cốt lõi và cốt lõi ít nhất là trong ba bản chú giải như là một hình của B thí³⁸. Nhưng Túc sanh truyện có nghĩa ta xem là nguồn gốc duy nhất đáng kể lý do như này cho nên Visayha đã không có thể dùng thay thế cho Mahà Govinda Suttanta.

Vì phần của Hnh Tng (CP. III. 15) muốn trình bày tâm X, thì m và là cùng, có nghĩa v n ch c ch n c a ra khi n cho tôi có khuynh hướng nghĩ về Barua r ng s tìm ra c a ông BCL v Lomahamsa cariyà này về Túc sanh truyện Lomahimsa (s 49, t p I. 389 - 391) thì không làm cho nghĩ ta còn nghi ngờ n a. Vì thế thay Barua đã không ra ra như lý do ảnh hưởng nguồn gốc v Hnh Tng này vì "ch a có thể tìm c d u v t³⁹". Theo tôi nghĩ r ng, vì Hnh Tng. I. 5 có nghĩa s t ng ng v i Tr ng b kinh, giống như Hnh Tng ph n III. 15 về Trung b kinh (Majjhima Sutta). Vì vì cu i s 12; Mahàsihanàda; m t t a thay i mà nghĩ ta có thể biết c nó về cái tên Lomahamsapariyàya. Mi Tiên v n áp c p nó d i t a này⁴⁰ và trích dẫn nó như là i gi ng nh Túc sanh truyện, như không xảy ra Hnh Tng.

Sau ó r i n m t bài k Trung b kinh i. 79 và Túc sanh truyện 1-390 b t u b ng Sotatto sosino, bài k duy nhất Trung b kinh 12 hoặc Túc sanh truyện s 94. Nó không có trong Hnh Tng. Sau bài k này, Trung b kinh tiếp tục b ng m t b n v n xuôi mà không có phần i chi u trong Túc sanh truyện, như ng xu t hi n bài k trong Hnh Tng III. 15. I. Trích dẫn bài k này y , chú giải Ph t Tông 61, Túc sanh truyện i. 47, bản chú giải Appadana 51 mô tả nó trong Túc sanh truyện Lomahamsa minh h a X tâm . Trong n b n c a Fausboll c a Túc sanh truyện này t X không xuất hiện. M t tác ph m sau ó, Hatthavanagalla – Vihàravamsa c p n Túc sanh truyện s 94 như là s th hi n tâm T⁴¹, thì chín, và Túc sanh truyện Ekaràja, s 303, là s th hi n nh t tâm, trong khi ó, theo bản chú giải Ph t Tông 61 và Túc sanh truyện 1-47. Túc sanh truyện Ekaràja này là s th hi n tâm t⁴². Hnh t ng ng c a nó đáng kể Hnh Tng III. 14. Có lẽ s vi c này ch cho thấy r ng gi a m t s ng i ta không tìm thấy s khác biệt giữa chúng.

Nói n t cách c a nh ng a tr trong làng: Túc sanh truyện s 44 đã không có chút nào về chúng. Trung b kinh i 79 ch a ra m t khía c nh; nghĩ ta ch c p v thái thô l c a chúng, m c dù c Ph t b o m v i ngài Xá L i Ph t r ng ngài không có các tâm hãm h i chúng, ó là s vi c cho ngài th c hành tâm x . Đây không phải là m t nh ng là phần của t v o l ng tâm. Trái l i Hnh Tng III 15 l i nói m t cách khéo léo về t cách nh ng a tr khác trong làng thì l i t t . Gi a nh ng a tr này và nh ng a tr thô l B -tát v n không có s thiên v (Tulabhùta), và ây là i u cho ngài th c hành x⁴³. Đáng kể

ng ỉ ta cho r ợng H ợnh T ợng ấ phát huy m t ch ợc có trong Trung b ợ kinh nh ợng không có trong Túc sanh truy n, và b ợng cách b ợ sung thêm nh ợng a tr t t ợ chuy n ợ t v ợ l ợng tâm thành x ợ .

S ợ b t th ợng cu ợ i c ợng trong tài li u kinh ợ i n r c r ợ i này mà tôi ch ợc có th ợ nói n m t cách tóm t t trong khía c ợnh th ợ gian vào lúc nh ợng s ợ ki n ghi nh ợn mà ng ợ i ta có th ợ ph ợng óan r ợng ợ c di n ra. Túc sanh truy n s ợ 94 m ợ u b ợng cách vi t r ợng, "trong quá kh ợ, cách ợây 91 ki p", nó c ợng là quan ợ i m c a Chú gi ợ i Trung b ợ ii 49 Trung b ợ kinh 12. Nh ợng chính b ợn kinh này ợ ấ không a ra s ợnh n ợnh nh ợ th ợ, luôn c ợ H ợnh T ợng và bài chú gi ợ i H ợnh T ợng c ợng không⁴⁴. Và ợ i v ợ i chúng, nh ợng ợ i u ợ ấ th ợ c hi n ch ợ h n là m t l ợ i l m. B ợ i vì, nh ợ tôi ợ ấ nói tr ợ c ợây, ý ợnh th ợ a nh ợn c a nhà biên so n H ợnh T ợng⁴⁵, là " qua m t bên ph ợm h ợnh trong quá kh ợ, tôi s ợ nói ợnh nh ợng ph ợm h ợnh trong ki p này", ợ c di n gi ợ i b ợ i b ợ chú gi ợ i là ki p Bhadda này. Cách ợây 91 ki p Vipassin là v ợ Ph t. Ngà i sinh ra vào ki p Sàra mà ợ i tr ợ c ki p Bhadda này. Cho nên m t l ợ n n a, n s ợ l ợa th ợ Àjivika, c a m t b ợn Trung b ợ kinh khác, s ợ 71, th ợ có th ợ là gi ợng nh ợ v ợ o s ợ l ợa th ợ khác, Acelaka trong Túc sanh truy n s ợ 94 ợ ấ i xu t gia làm ợ o s ợ cách 91 ki p và ợ ấ tái sinh vào c ợi tr ợ i⁴⁶. Trung b ợ kinh s ợ 12 c ợng nh ợ H ợnh T ợng III 15 không nói ợnh o s ợ l ợa th ợnh th ợ: vào ợ i tr ợ c ợ o s ợ c ợ gi là Acelaka (Trung b ợ II 43 niccela, nagga, không có qu n áo, l ợa th ợ), và sau này không ợ c ợng ợ i ta g ợ i là Àjivika ho c Acelaka⁴⁷. Nh ợ v y ng ợ i ta ợ ấ cung c ợp thêm m t lý l ợ khác, m c dù m t s ợ ph ợnh n và m t ợ i u không trung th ợ c l m, b ợ i vì chúng ta nh ợn th ợ y nhi u m ợ i quan h ợ h ợng gi a H ợnh T ợng III 15 và Trung b ợ kinh 12 h ợn là gi ợ a H ợnh T ợng III 15 và Túc sanh truy n s ợ 94.

Vì v y cho nên, ng ợ i ta r t khó ợ tìm m t cu n Túc sanh truy n ch ợ y u minh h a tâm x ợ (upekkhà)⁴⁸. Chú gi ợ i H ợnh T ợng 2707 đ ợng nh ợ gi a ph ợn này khi nó gi ợ i thích r ợng h ợnh c a B ợ-tát Mahàlomahinisa bao g ợm t ợng ợ, tâm x ợ c B ợ-tát th ợ c hi n n i b t h n. Ch ợ c h n nó là i u c b ợn mang ợ này hòa h ợp v ợ i chín ợ khác. Có l ợ vì lý do này, m t tác ph ợm c a ng ợ i Tích Lan th ợ i trung c ợ có tên là Saddhammaratnàkaraya, ợ c p r ợng "v B ợ-tát ợ ấ hoàn t t x ợ qua nhi u ki p ch ợng h ợnh Sarajàtaka". Tỉ c thay ng ợ i ta không th ợ tìm ợ c tác ph ợm này và đ ợng nh ợ không có ợ i u gì ợ th ợ c hi n v ợ i câu ch uy n Mahàsara và tỉ p t c tác ph ợm này ợ ấ không nói ợnh x ợ .

m t b ợn chú gi ợ i c a ng ợ i Tích Lan cho ợnh bài th ợ Pàramisataka⁴⁹ b ợng tỉ ng Pàli, đ ch gi ợ⁵⁰ ợ ấ ng h ợa chín câu ch uy n đ ợ i ợây là t ợng tr ợng cho tâm x ợ .

Bài k ợ c a nó:

97 Lomahanisa Jàtaka

98 Uruga Jàtaka

99 Mararodana Jàtaka

100 Ekaràja Jàtaka

101 Ananusociya Jàtaka

102 Kàlabàhu Jàtaka

103 Dharmdhvaja Jàtaka (Dhammadhaja s 220?)

104-105 Kanhadipàyana và Cùlabodhi.

Sau câu chuyện cũ cùng m i ph m tr thành n i dung c a H nh T ng ã c ng i ta s p x p, ph n này c ti p theo là m t nhóm nh ng câu k nh . Tr c m i ph n c a nh ng câu chuyện H nh T ng c xu t b n Rangoon - 1961, c thêm vào nh ng t Tass'uddànam, ph n tóm t t c a nó, ngh a là ph n tóm t t c a toàn ph m. Nó không ánh s nh ng câu k tóm t t này. M t khác H nh T ng c a Tích Lan, g i chúng là Nigamanagàthà, và b t u ánh s chúng tr l i, nh v y s 1-4 cu i ph m I, 1 n 3 cu i ph m II, và 1 n 10 cu i ph m III. B n H nh T ng vi t b ng ti ng La tinh ánh s chúng ngay vào con s c a bài k cu i cùng v h nh cu i cùng m i ph m, nh v y 20 n 23 cu i ph m I 10.19, 8 -10 cu i ph m II 10.7 và 5-14 cu i ph m III 15.4. H nh T ng c a Tích Lan xu t b n 1950 và H nh T ng c a Mi n Ìn c xu t b n 1961 có v h p lý b i vì nh ng bài k nh v y không có nh ng b ng ch ng m i v ph m h nh c B -tát th c hi n, chúng n thu n ch là s tóm t t nh ng tên c a ng i ho c nh ng tình hu ng nh ng ti n ki p mà H nh T ng ã ghi chép vào s li u khi B -tát ang ph n u thành t c i u này ho c là kia i n s giác ng . Tôi ã ánh s toàn b nhóm cu i cùng c a m i câu k mà đ ng nh i v i tôi nó là m t cách chính xác và thích h p nh t. Hai câu k tóm t t c g i 1, 2 làm c u n i nh ng câu k tóm cu i ph m I và ph m II. Và r i n m câu k v m t câu chuyện k linh tinh c ng i ta ánh s tr l i b t u v i I, nh ng sau ó tránh tính cách mô ph m, nh v y, 1-8 s ánh s này thì liên quan n ba l i k Nigamana i v i toàn b H nh T ng.

Do ó chúng ta c n ghi nh n r ng có b n bài k c a ph m III 15 c theo b i m t b g m 10 l i k c phân chia do Dhammapala⁵¹ tr thành Uddàna-gàthavannanà, bình gi i v nh ng câu k tóm t t, Pakinnakakathà, chuyện linh

ting, và Nigamana-gàthavannanà, bình gi i v nh ng câu k Nigamanagàthà. Hai câu u c a m t b m i câu k này là nh ng câu k tóm t t n tác ph m III. N m câu ti p, câu chuy n k linh ting, là m t b n tóm t t khúc chi t v Th p c xem nh là ý ngh a cho vi c thành t u s giác ng , nh ng t t c ph n u c a nh ng câu k này c ng c ng i ta th y H nh T ng P.5f. Ba câu cu i là Nigamana i v i toàn b H nh T ng và tóm t t l i d y c a c Ph t mà ch c h n ng i ta có th th y c trong b t c tác ph m nào c a Ph t giáo nguyên th y và th c t ã xu t hi n H nh T ng P.6.

B i vì ba b c a nh ng l i k tóm t t này c c p liên t c do b i nh ng con s c a H nh T ng vi t b ng ti ng La tinh c a Richard Morris xu t b n 1882 , nh trong ph l c Túc sanh truy n, t p VII 237, ã t nh ng con s này vào trong ngo c kép sau nh ng s m i theo H nh T ng c a Colombo n hành 1950, mà tôi ã s d ng trong ph c l c c a t i n Pàli tên riêng cu i cu n sách này, tôi hy v ng r ng ã phân bi t chúng b ng cách cho vào ch S (= tóm t t) tr c nh ng con s m i c ch p nh n trong b n d ch này, ví d II. 9. S2 thay th cho ph n II câu chuy n s 9, câu k s 2 c a nh ng câu k tóm t t.

M t s n b n c a H nh T ng ã xu t hi n t khi h i Pàli Text xu t b n u u tiên b ng ti ng La tinh vào n m 1882, h u h t chúng đ a vào nh ng b n th o có tính cách xác áng h n c a ông Richard Morris. M c dù tôi ã ghi nh n m t s cách di n gi i khác nhau toàn b b n d ch này tuy t nhiên không hoàn h o. Tuy v y trong khi tôi ang hoàn t t s d ch thu t, tôi ã nh n c m t tin m ng là giáo s N. A Jayawickrama ã hoàn t t m t n ph m m i c a H nh T ng. n ph m này bậy gi ã c h i Pàli Text xu t b n cùng v i n ph m m i c a ông ta v Ph t Tông. T t c nh ng cách di n gi i quan tr ng v H nh T ng c ng i ta xu t b n t 1882 ã c t v n, m i s gi i thích khác nhau c trình bày ph n b chú, cho nên ch c h n là ng i ta ã xây d ng b ng ti ng La tinh xác th c h n i v i Morris trong v trí là ng i tiên phong xu t b n. H i Pàli Text vô cùng bi t n i v i giáo s Jayawickrama v vì c b sung thêm ph n giá tr này cho nh ng tác ph m xu t b n. Tôi c ng mong mu n g i n ông l i cảm n n ng nhi t c a mình v s giúp c ng nh nh ng l i khuyên thú v mà ông ta ã a ra khi c b n d ch ánh máy c a tôi và ã giúp cho tôi tránh c nhi u s gi i thích sai l c. Nh ng b i vì s bàn cãi dài dòng không có th c ti n vì r ng chúng tôi nh ng qu c gia khác nhau, cu i cùng tôi i n quy t nh nh n trách nhi m nh ng l i l m do mình gây ra.

London, tháng 7-1973

I. B HORNER

Thành kính nh l Th tôn, b c A La Hán, Chánh ng Chánh giác.

-ooOoo-

Ph m I

B thí

(Dànapàramità)

I.1 H nh c a B -tát Akitti⁵²

(Akitticariyam)

- 1- Trong kho ng th i gian⁵³ cách ây b n A t ng k và m t tr m ngàn i ki p, t t c nh ng i u⁵⁴ mà B -tát th c hi n u cho m c ích giác ng .
- 2- Không c p n ph m h nh ã c B -tát th c hi n trong nhi u ki p quá kh , Nh Lai s nói n ph m h nh c th c hi n trong ki p này. Nay Sariputta hãy l ng nghe⁵⁵.
- 3- Sau khi Nh Lai i vào⁵⁶ trong r ng r m và ng m t cái tr ng⁵⁷, ó⁵⁸ s ng nh là m t n s có tên là Akitti.
- 4- Sau ó vua tr i Đ Thích⁵⁹ (ngai vàng c a ngài) c m áp b i c h nh c a ta, v này li n ng n ta xin v t th c đ i danh ngh a c a m t v Bà la môn.
- 5- Nhìn th y v Bà la môn này ng tr c c a c a ta⁶⁰, cùng v i v t ng (dành cho th c ph m) Nh Lai gom lá r ng hi n t ng v này, ch không có đ u và mu i⁶¹.
- 6- Sau khi cho v này lá cây, Nh Lai úp bát xu ng, không tìm ki m th c n n a⁶², và quay gót tr vào chi c l u lá nh .
- 7- Và l n th hai r i l n th ba v này l i n v i Nh Lai. Ta c m không xao xuy n mà c ng không dính m c th c ph m b thí⁶³, ta l i cho v này nh tr c.

8- Bởi lý do này⁶⁴, thân thể của ta suy yếu. Vào ngày hôm đó Nh Lai cảm thấy hạnh phúc và an lạc cùng với sự hoan hỷ.

9- Như ch trong m t tháng ho c hai tháng Nh Lai tìm c m t ng i x ng áng b thí, Nh Lai s hi n t ng ph m v t cao th ng mà không b d ính m c ho c xao xuy n.

10- Trong khi Nh Lai ang b thí cho v này ph m v t, ta không c m th y hãnh di n ho c mong c u l ích. Vì qu v Toàn giác Nh Lai ã th c hi n nh ng hành ng ph c báu này.

---o0o---

I.2 H nh c a B -tát Sankha⁶⁵

(Sankhacariyam)

1- Và m t l n n a, khi Nh Lai là m t v Bà la môn có tên g i là Sankha, m t mình v t qua i d ng, trên ng Nh Lai n c ng⁶⁶.

2- ó Nh Lai ã trông th y⁶⁷ m t v Ph t c giác⁶⁸ phía bên kia ng, m t b c giác ng⁶⁹ ang i d c theo con ng v ng v g gh y cát b i và oi b c.

3- Khi Nh Lai trông th y v này phía bên kia ng, ta xem xét v n này: "Đây là c h i t o ph c cho ai mong c u ph c báu".

4- Gi ng nh m t nhà nông, trông th y m t th a ru ng mà th a ru ng ó s mang l i nhi u hoa màu, nh ng l i không gieo h t ó, cho nên ng i ó không có thóc lúa.

5- Tuy v y Nh Lai mong c u ph c báu, th y c l ích c a ph c i n⁷⁰, n u Nh Lai không th c hi n i u ó thì ta ây không th thành t u ph c báu.

6- Gi ng nh v t t ng ham mu n quy n l c⁷¹ h n nh ng ng i khác trong tri u, nh ng không mang l i cho h s giàu sang phú quý, thì quy n l c c a ông ta b suy gi m.

7- Ngay c ta c ng v y, mong c u ph c báu, trông th y m t ng i x ng áng dâng t ng c ni m tin, n u nh Nh Lai không b thí cho v này món quà, Nh Lai s gi m b t i ph c báu.

8- Suy nghĩ như vậy Nh Lai bèn cỡi giày⁷² và dù dăng tng cho v này.

9- Th m chí nh ta này có h n 100 l n s khôn ngoan và trí tu⁷³ h n h n v Ph t c giác, tuy v y viên mãn b thí, cho nên Nh Lai ã b thí cho v này (nh ng ph m v t mà Nh Lai c n nó nhi u h n v y c n).

---o0o---

I.3 H nh c a B -tát Kurudhamma⁷⁴

(Kurudhammacariyam)

1- M t l n n a, khi Nh Lai là v vua có tên là Dhananjaya, ng⁷⁵ thành ph tráng l c a x Indapattà, lúc y Nh Lai ã và ang th c hành th p thi n⁷⁶.

2- Nh ng ng i Bà la môn t v ng qu c Kàlinga n g n Nh Lai, h yêu c u ta b thí th t t ng - Nàga⁷⁷ mà c m i ng i xem nh là i m lành.

3- "N c chúng tôi ã g p ph i v mùa màng th t bát, m t n n ói ghê g m x y ra. Xin ngài hãy b thí cho chúng tôi th t voi en vinh quang⁷⁸ c g i là Anjana".

4- Khi có ng i n c u c nh thì Nh Lai không th nào t ch i c (ta ngh r ng), " thành t h nh nguy n⁷⁹, ta s dăng t ng th t t ng uy quy n này⁸⁰".

5- Nh l y bình n c⁸¹ b ng vàng t i trên mình th t t ng⁸² - kh ng nh hành ng t b . Xong r i Nh Lai b thí th t t ng cho các v Bà la môn.

6- Khi ta b thí th t t ng này⁸³, các v quan trong tri u nói nh v y: "T i sao ngài l i b thí con t ng vinh quang này cho nh ng ng i Bà la môn ó".

7- "Th t t ng bách chi n bách th ng, t ng tr ng cho i m lành mà ngài ã b thí thì v ng qu c c a ngài s ra sao?"

8- Th m chí Nh Lai s b thí toàn b v ng qu c c a mình, ngay c b n thân c a ta. Đ i v i ta qu v Toàn giác thì r t quý báu, cho nên ta ã dăng t ng th t t ng⁸⁴.

---o0o---

I.4 H nh c a B -tát Mahà-sudassana⁸⁵

(Mahàsudassacariyam)

1- Khi thành ph Kusàvatì, Nh Lai là th a, có tên là Mahà-sudassana, m t ng i có n ng l c m nh m có th thay i s m nh c a con ng i.

2- Ba l n trong m t ngày Nh Lai ã công b vùng t này r ng: "Ai ham mu n, mong c u i u gì, ai c h ng nh ng tài s n gì?"

3- Ai ói, ai khát, ai ham mu n m t vòng hoa, ai ham mu n đ u th m, ai không có qu n áo m c, ai s có nhi u qu n áo m c?

4- Ai s che dù trên ng i, ai mang giày, m n và đ ch u ⁸⁶? Nh v y vào bu i chi u và lúc hoàng hôn Nh Lai ã tuyên b n i ây v s vi c ó.

5- Không ph i ch m i a i m ho c ch m t tr m a i m mà có vô s a i m cho nh ng ng i c u xin s có c tài s n.

6- N u nh có ng i n xin n ⁸⁷ dù ban ngày ho c ban êm ng i y u nh n c c a b thí ⁸⁸ và ra i trong tay có nhi u c a c i.

7- Nh Lai b thí nh ng v t quý nh v y cho n cu i cu c i. Nh Lai trao t ng c a b thí không ch b i vì nó không c hài lòng ho c Nh Lai không có ch c t gi ⁸⁹.

8- Gi ng nh ng i tàn t t c ph c h i t m t c n b nh, làm th a măn v th y thu c ⁹⁰ v i m t s c a c i c kh e m nh.

9- Nh Lai ã làm nh v y, vì nh n th c ra c i u này t c s viên măn ⁹¹ và tâm c hoan h ⁹², b thí cho nh ng ng i n c u xin ⁹³ mà không b đính m c, không mong m i c áp l i ⁹⁴, ch vì o qu giác ng .

---o0o---

I.5 H nh c a B -tát Mahà-govinda⁹⁵

(Mahàgovindacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là v Bà la môn Maha-govinda, làm quân s cho b y v vua ⁹⁶, Nh Lai c ch thiên và nhân lo i ⁹⁷ tôn kính.

2- R i sau ó, Nh Lai nh n c nhi u tài s n to l n t b y v ng qu c, nh ng tâm Nh Lai v ng nh i đ ng ⁹⁸.

3- Các i và thóc lúa ã không làm hài lòng Nh Lai, mà Nh Lai c ng không có ch ch a⁹⁹. Qu v giác ng thì i v i Nh Lai r t là cao quý, do ó Nh Lai b thí tài s n quý báu¹⁰⁰.

---o0o---

I.6 H nh c a nhà vua Nimi¹⁰¹

(Nimiràjacariyam)

1- M t l n n a, khi th ô Mithi là tráng l Nh Lai là m t v vua uy quy n có tên là Nimi, giàu ki n th c, ham mu n nh ng vi c thi n¹⁰².

2- Nh Lai ã ra l nh cho xây b n i s nh có b n c ng ra vào¹⁰³, ó Nh Lai b thí cho thú v t, chim chóc, ng i và¹⁰⁴ ...

3- Qu n áo, ch n gi ng và th c n th c u ng cùng v i n h ng lo i th c ph m khác¹⁰⁵. Nh Lai b thí nh ng món quà cao quý, và th c hi n chúng liên t c¹⁰⁶.

4- Gi ng nh ng i ph c v , i t i v ch nhân vì s no m, tìm ki m s th a mãn b ng i u b , l i nói và ý t ng.

5- Nh v y Nh Lai c ng s tìm m i i u mang l i s giác ng , nuôi d ng chúng sinh b ng c a¹⁰⁷ b thí, Nh Lai mong c u s giác ng cao th ng.

---o0o---

I.7 H nh c a Hoàng t Canda¹⁰⁸

(Candakumàracariyam)¹⁰⁹

1- L i n a, Nh Lai là con trai c a Ekaràja thành ph Puphavatì¹¹⁰, là m t v hoàng t có tên là Canda.

2- Sau ó Nh Lai ã thoát kh i cu c t th n, l nh c ban ra t b c t th n¹¹¹ làm cho m i ng i h t s c xúc ng¹¹², Nh Lai ã th c hi n m t vi c b thí l n lao.

3- Nh Lai ã không n¹¹³ th c n lo i c ng ho c lo i m m, th m chí n m ho c sáu êm không c ai cho m t v t x ng áng.

4- Gi ng nh m t ng i mua bán l p ra m t c a hi u l y hàng ó n i mà có l i nhu n r t cao.

5- Tuy v y th m chí t nh ng ph m v t mà chính ng i y ã dùng, nh ng ph m v t c cho ng i khác là nh ng qu ngon, cho nê n nh ng gì mà c b thí cho ng i khác thì s tr nên g p tr m l n.

6- Bi t c chân lý này¹¹⁴ Nh Lai ã b thí h t ki p này n ki p khác¹¹⁵. Đ t c qu giác ng Nh Lai ã không t b s b thí.

---o0o---

I.8 H nh c a vua Sivi¹¹⁶

(Siviràjacariyam)

1- m t thành ph có tên g i là Aritha Nh Lai là m t v vua cao quý có tên là Sivi. R i khi ng i trên ngai vàng Nh Lai ngh r ng:

2- "B t c món quà nào c a th gian¹¹⁷ s không thành v n gì i v i Nh Lai. N u m t ai ó mu n xin Nh Lai m t con m t Nh Lai s cho mà không ng lòng".

3- Bi t c lòng ham mu n c a nhà vua, tr i Đ Thích ang ng i gi a ám qu n th n, bèn nói lên nh ng l i nh th này:

4- "Vua Sivi ng i trên ngai vàng là ng i y quy n l c, ang suy ngh v nhi u món quà khác nhau, nh ng không bi t nên cho v t nào.

5- Nào, ta hãy n th¹¹⁸ v này xem s vi c có úng th t hay không. Hãy i m t lát cho n khi ta bi t c tâm c a nhà vua".

6- V tr i Đ Thích xu t hi n v i hình dáng m t ông lão¹¹⁹ già y u b nh t t, run r y tr c m t nhà vu a.

7- Xong r i a c hai tay lên, và t hai tay lên u, ông ta nói nh ng l i này:

8- "Tâu i v ng, tôi kh n c u ngài, m t ng i tr vì v ng qu c hùng m nh, n i tí ng v s hoan h b thí cho ng i và tr i:

9- Th m chí hai m t c a tôi b mù lòa. Hãy cho tôi m t con m t c a ngài, ngài v n tí p t c¹²⁰ gi m t con".

10- Khi Nh Lai nghe nh ng l i c a ng i này, l y làm hoan h và h t s c xúc ng trong lòng¹²¹, Nh Lai a hai tay v i t t c lòng nhi t tình, Nh Lai nói nh ng l i này:

11- "Bây gi Nh Lai ã bi t c s vi c n ây, nhà ng i bi t c tâm Nh Lai và ã n xin m t con m t.

12- À, c nguy n c a ta ã thành t u, Nh Lai ã th a măn s mong c u. Hôm nay Nh Lai s cho món quà cao quý này mà ch a c ai kh n c u tr c ây".

13- Nào, Sívaka¹²² hãy n và làm i, ng ch m tre¹²³ ã, ng run r y. Hãy móc hai con m t cho ng i hành kh t¹²⁴.

14- Do ó Sívaka hãy nhanh lên, hãy vâng l i ta, hãy móc nó ra nh ng i ta móc ru t c a cây c¹²⁵ và b thí chúng cho ng i kh n c u.

15- Trong khi Nh Lai ao c c cho, trong khi ang cho và sau khi cho, Nh Lai không có m t chút mâu thu n trong tâm¹²⁶, vì nó là l i ích c a s giác ng .

16- Hai con m t không có quan tr ng i v i Nh Lai mà nó c ng không ph i c a Nh Lai. Qu v toàn giác r t quý báu i v i Nh Lai, do ó Nh Lai ã b thí ôi m t.

---o0o---

I.9 H nh c a B -tát Vessantara¹²⁷

(Vessantaracariyam)

1- Bà y chính là m c a Nh Lai, m t hoàng h u có tên là Phussatì¹²⁸ và v¹²⁹ c a tr i Đ Thích ki p tr c¹³⁰.

2- Bi t¹³¹ c tu i th ng i v mình s p h t, v vua tr i nói nh v y: "Ta s cho bà m i ân hu , hãy ch n¹³² ân hu mà bà thích".

3- Và sau khi nói lên i u này bà bèn nói l i i u này v i vua tr i Đ Thích "Ta ây có l i l m gì v i ngài? Ngài không b ng lòng ta i u gì n n i ngài ã làm ta ph i lìa kh i n i tiên c nh này nh ng n gió (th i xu ng) dharanìruha¹³³".

4- Và khi hoàng h u nói lên i u này, v tr i Đ Thích bèn nói l i v i bà ta "Bà ch ng làm i u gì x u xa i v i ta và ta luôn luôn yêu quý bà.

5- Đ i v i vi c này ch làm t ng thêm tu i th cho bà, ã n lúc m nh chung. Hãy ch p nh n nh ng c ân c a ta, m i c ân mà không gì sánh b ng".

6- Hoàng h u Phussatì c vua tr i ban nh ng c ân thì l y làm hoan h , c chí, vui thích ch p nh n m i c ân luôn c b n thân c a ta¹³⁴.

7- Hoàng h u Phussatì m nh chung cỡi tr i ó, r i tái sinh vào m t gia ình quy n quý khác thành ph Jetuttara¹³⁵, và k t hôn v i Sanjaya.

8- Khi Nh Lai n m trong bào thai c a hoàng h u Phussatì, ng i m yêu d u c a ta, do b i s trong s ch c a Nh Lai m ta luôn luôn th a thích trong s b thí.

9- Bà b thí cho nh ng ng i thi u th n, ng i b nh t t, ng i già c , ng i van xin, ng i qua l i¹³⁶, các Sa môn và Bà la môn, cho nh ng ng i b m t mát¹³⁷ tài s n, cho nh ng ai không có tài s n.

10- Bà Phussatì mang thai Nh Lai c m i tháng, m t ngày n trong lúc ang i trong thành ph ã sinh ta trên t i ph Vessa¹³⁸.

11- Tên c a Nh Lai không ph i là do cha m ¹³⁹ t¹⁴⁰. B i vì Nh Lai ã sinh ó¹⁴¹ trên khu ph c a ng i mua bán, do ó ng i ta g i Nh Lai là Vessantara¹⁴².

12- Khi Nh Lai là m t c u bé tám tu i, lúc ang ng i cung i n, Nh Lai bèn ngh n vi c b thí.

13- Nh Lai s cho tim, m t, th t và th m chí máu c a mình, Nh Lai s cho m i ng i bi t v i u này¹⁴³ Nh Lai s cho thân xác c a mình n u có ai xin.

14- Trong khi Nh Lai ang xem xét tâm c a mình, mà nó không dao ng, v ng ch c, ngay lúc y qu a c u ch n ng¹⁴⁴.

15- C m i n a tháng¹⁴⁵ và ngày tr ng tròn, ngày trai gi i, Nh Lai c i trên th t t ng Paccaya và i b thí.

16- ¹⁴⁶Nh ng v Bà la môn m t v ng qu c Kalinga n g n Nh Lai, h h i xin th t t ng Naga mà c ng i ta xem nh là i m lành và quý báu.

17- "Đ t n c chúng tôi ã b n n h n hán, thi u th c ph m và có n n ói kh ng khi p. Xin ngài hãy cho chúng tôi con b ch t ng cao quý, chúa các loài voi"

18- Nh Lai không dao ng, Nh Lai cho b t c cái gì nh ng ng i Bà la môn yêu c u. Nh Lai không che gi u b t c cái gì ây, "trong tài s n c a Nh Lai", tâm c a Nh Lai hoan h b thí.

19- Khi m t ng i van xin n Nh Lai t ch i là vi c khôn g thích h p. Nh Lai ngh " ng tâm nguy n c a Nh Lai không thành t u". Nh Lai s b thí con t ng uy quy n này.

20- Sau khi c m vôi c a con voi và tay khác n c t bình ra, Nh Lai dâng t ng con voi cho nh ng ng i Bà la môn.

21- M t l n n a, khi Nh Lai ang cho con b ch t ng cao quý qu a c u c ng ch n ng.

22- Do vi c dâng t ng con voi, ng i dân x Sivi¹⁴⁷ r t gi n d , h t t p nhau và ày Nh Lai i bi t x , "Hãy ông ta lên núi Vanka"

23- Trong lúc h ang xua u i, Nh Lai không dao ng, v n v ng ch c, Nh Lai xin m t c ân¹⁴⁸, dâng t ng m t món quà cao quý.

24- Khi c yêu c u t t c nh ng ng i dân c a x Sivi ã cho Nh Lai m t c ân. Nh Lai có m t c p tr ng¹⁴⁹ kêu r t to¹⁵⁰, xin t ng món quà cao quý.

25- Do b i s phi th ng c a dân thành này là s n ào, khi p m. B i vì món quà tr c¹⁵¹ ó h ã ném cho Nh Lai. Nh Lai ã t ng món quà tr l i.

26- Nh Lai b thí voi, ng a, xe ng a kéo, nô l àn ông àn bà, trâu bò c a c i. Sau khi ã cho c a b thí quý giá, Nh Lai i kh i thành ph .

27- Khi Nh Lai i kh i thành ph và quay tr l i nhìn (nó)¹⁵², qu t c ng ch n ng.

28- Nh Lai b thí xe ng a có b n con ng a kéo¹⁵³ ng m t mình gi a ngã t không có oàn tùy tùng, Nh Lai nói v i hoàng h u Maddì:

29- "Này h u Maddì, hãy m Kanhà, nó thì nh nhàng và nh h n. Ta ây s m Jàli vì nó thì n ng n và là anh"

30- Maddì m Kanhàjina d ng nh là ang c m m t óa hoa sen xanh ho c óa hoa th y tiên tr ng. Ta ây m hoàng t Jàli nó nh th là b u r u b ng vàng.

31- B n con ng a thu c dòng quý t c, c giáo d c t t, ang i trên ng lúc thì g gh lúc thì b ng ph ng, h trên ng ti n n núi Vanka.

32- B t c ai i¹⁵⁴ cùng ng ho c t h ng khác n, chúng tôi h i h ng i, "núi Va ka âu?"

33- Th y chúng tôi ó h th t lên l i th ng c m, h t v bu n r u, núi Va ka còn xa l m.

34- N u nh ng a tr trông th y cây có trái trong r ng¹⁵⁵, nh ng a tr khóc lóc òi trái cây.

35- Khi nh ng cây cao¹⁵⁶ l n xum xuê trông th y nh ng a tr kêu khóc, bèn u n mình xu ng cho v a t m v i nh ng a tr .

36- Trông th y i u ng c nhiên phi th ng này, hoàng h u Maddi l y làm hoan h và tán thán.

37- "M t i u th t s k di u phi th ng trên th gian, chính nh ng cây ã r mình xu ng do b i s trong s ch c a B -tát Vessantara¹⁵⁷".

38- Vì lòng th ng c m nh ng a tr nh ng D xoa ã rút ng n ng i, chính vào ngày này h ã kh i hành và ã n v ng qu c Ceta.

39- Lúc y có sáu m i ngàn v vua ang s ng Mātula¹⁵⁸. T t c các v này u gi tay c a h lên tr i, than khóc¹⁵⁹ r i ti n v phía tr c.

40- Khi h g p nhau trò chuy n ó cùng v i các v vua v ng qu c Ceta và cùng v i nh ng ng i con trai c a h , t ó h ¹⁶⁰ kh i hành n núi Vanka.

41- V vua tr i h l nh cho Vissakamma, v này có m t l c th n thông, "ng i hãy bi n ngay m t liêu c c b ng là y ti n nghi".

42- Khi Vissa kamma¹⁶¹ ng i có n ng l c th n thông ã làm theo l i c a vua tr i Đ Thích, ông ã t o ra m t liêu c c úng nh l i d y.

43- Đi vào khu r ng th t yên t nh và thanh th n, ta cùng v con s ng trên núi ó.

44- Ta và nàng Maddi cùng hai con là Jali và Kanhàjina s ng liêu c c và r i ã quên h t bu n phi n.

45- Ti p t c ch m sóc các con ta chuyên c n¹⁶² khi n i lieu c c. Nàng Maddì hái trái cây mang v nuôi s ng ba cha con.

46- Khi Nh Lai ang trong r ng thì m t ng i l hành xu t hi n. Ông y xin ta hai a tr , Jàli và Kanhàjinà.

47- Trông th y ng i c u xin n g n, ta¹⁶³ c m th y hoan h . N m tay hai a tr , Nh Lai cho chúng n v Bà la môn.

48- Khi Nh Lai cho ng i Bà la môn nh ng a con ru t th t c a mình thì qu t ch n ng.

49- R i l i n a v tr i Đ Thích bay xu ng i l t m t v Bà la môn h i xin ta nàng Maddì, ng i v ti t h nh¹⁶⁴ c a ta.

50- N m l y tay nàng Maddì, hai tay b m y n c¹⁶⁵ vì h nh nguy n¹⁶⁶ c a Nh Lai, ta b thí nàng Maddì cho v này.

51- Khi ta cho v tr i nàng Maddì, các cỡi tr i u ng lo t hoan h , qu a c u l i ch n ng.

52- Jàli (con trai c a ta) Kanhajina con gái c a ta, nàng Maddì m t ng i v c h nh c a ta. Khi t b h mà Nh Lai không n o¹⁶⁷, ó là vì o qu giác ng¹⁶⁸ c a ta.

53- Hai con và nàng Maddì i v i Nh Lai v n ch a hoàn thi n. Qu v toàn giác i v i Nh Lai quý báu h n, do ó Nh Lai ã b thí nh ng ng i thân yêu¹⁶⁹ c a mình.

54- L i n a, khi cùng v i b m¹⁷⁰ c a Nh Lai trong r ng r m, khi y h ang than khóc th ng c m và nói v h nh phúc và bu n phi n¹⁷¹ c a Nh Lai.

55- Nh Lai n g n h v i s x u h l n lo s b khi n trách, cùng v i s tôn kính, qu t c ng ch n ng.

56- L i n a, khi Nh Lai cùng v i nh ng ng i thân¹⁷² i kh i r ng r m, Nh Lai i vào¹⁷³ thành ph Jetuttara tráng l , nguy nga nh t trong nh ng thành ph .

57- Có b y lo i m a ng c ngà xu ng, m t tr n m a rào xu ng, trái t c ng ch n ng.

58- Th m chí trái t c m thông này không bi t vui hay buồn, v i n ng l c b thí c a Nh Lai trái t ã b y l n rung chuy n.

---o0o---

I.10 H nh c a con th khôn ngoan

(Sasapanditaccariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai làm m t con th i ó ây trong r ng, n c , n là và trái cây, tránh xa nh ng loài thú d khác,

2- Nh Lai cùng m t con kh , m t con chó r ng, m t con rái cá con cùng s ng trong m t khu v c và th ng g p nhau sáng t i¹⁷⁴.

3- Nh Lai d y cho chúng th nào là yêu th ng, th nào là x u xa: "hãy tránh xa i u ác, hãy gi nh ng i u thi n"¹⁷⁵

4- G p nhau vào ngày tr ng tròn, ngày trai gi i Nh Lai ch nó cho chúng và nói: "hôm nay là ngày trai gi i"

5- Hãy chu n b nh ng món quà b thí cho ng i x ng áng, sau khi ã b thí nh ng món quà cho ng i x ng áng, hãy gìn gi bát gi i.

6- Hãy nói "l i t t p" v i tôi, sau khi ã chu n b nh ng món quà h p v i kh n ng c a chúng, h p v i ph c c a chúng, chúng i tìm¹⁷⁶ ng i x ng áng b thí quà.

7- Ng i ó Nh Lai ngh v¹⁷⁷ m t món quà thích h p và x ng áng. N u Nh Lai ki m c m t ai x ng áng b thí, thì món quà c a Nh Lai s là gì?

8- Nh Lai không có mè, u¹⁷⁸, g o, b . Nh Lai v n ti p t c ngh v c , nh ng không th b thí c c.

9- "N u có ai¹⁷⁹ x ng áng b thí n tr c Nh Lai xin th c ph m Nh Lai s b thí b n thân mình; ng i y s không ra i b ng bàn tay không".

10- Bi t c ý nh c a Nh Lai, v tr i Đ Thích trong l t c a ng i Bà la môn ng n hang c a Nh Lai th s b thí c a Nh Lai.

11- Khi Nh Lai trông th y ông ta, Nh Lai hoan h nói lên nh ng l i hoan h nh th này "th t là t t p vì c khô mà ông ã n v i Nh Lai¹⁸⁰".

12- Ngày hôm nay Nh Lai s cho ông món quà cao quý mà Nh Lai ch a t ng cho ai tr c ây. Ông là con ng i có nhi u gi i c, n u không thích h p v i ông thì hãy dùng cách khác.

13- Nào hãy nhóm lên m t b p l a, nh t m t vài cành cây khô Nh Lai s t n ng mình, ông s n c th t Nh Lai.

14- V tr i nói "t t l m", v i tâm hoan h , v này gom góp nh ng cành cây khô làm thành m t ng l a th t to.

15- V này nhóm b p lên th t nhanh. Nh Lai l c mình¹⁸¹ cho b i t v ng ra và ng i xu ng m t bên.

16- Khi ng cây khô to l n cháy b ng b ng¹⁸² lên r i, Nh Lai nh y vào gi a ng n l a.

17- Nh b t c ai khi t m n c l nh làm d u b t¹⁸³ s bu n và c n s t c a mình và tìm th y¹⁸⁴ c s tho i mái và thích thú.

18- C ng nh v y khi Nh Lai nh y vào l a thì c ng tan i t t c s bu n phi n.

19- Nh Lai ã b thí cho Bà la môn c sinh m ng c a mình, da d i, da trên, th t, gân, x ng và trái tim¹⁸⁵.

Tóm t t¹⁸⁶

1. (20) Ti n ki p c a Nh Lai là Bà la môn¹⁸⁷ Akitti, Bà la môn Sankha, vua x Kuru có tên là Dhananjaya, vua Mahà - sudassana, v Bà la môn Mahà - govinda,

2. (21) Nh Lai ã t ng là v vua có tên là Nini, và hoàng t Canda, Sivi, Vessantara và th . nh ng ki p nh v y Nh Lai t ng b thí nh ng món quà cao quý.

3. (22) Đây là nh ng òi h i¹⁸⁸ c b n cho s b thí, ây là nh ng b thí, Nh Lai b thí m ng s ng c a mình cho ng i c u xin, Nh Lai hoàn t t này.

4. (23) Khi Nh Lai trông th y ng i n g n xin v t th c, Nh Lai hi sinh m ng s ng c a mình. Ch a có ai b thí t ng ng v i Nh Lai - ây là b thí¹⁸⁹ c a Nh Lai.

Ph m II

Trì gi i

(Silapàramita)

II.1 H nh c a Ng i nuôi n ng m u thân

(Màtipiposakacariyam)

- 1- Khi Nh Lai là t ng chúa¹⁹⁰ r ng r m, ang nuôi n ng m u thân c a mình thì không có ai trên trái t này kính tr ng gi i c¹⁹¹ c a mình b ng Nh Lai.
- 2- M t ng i th r ng trông th y Nh Lai r ng r m bèn báo cáo cho nhà vua: "Tâu b h , m t con t ng¹⁹² có ích l i cho ngài, nó ang s ng trong r ng.
- 3- Không c n thì t phòng nó, c ng không c n n h h m ho c c¹⁹³ nh n. N u có ai n m¹⁹⁴ l y vôi c a nó, nó s t mình i n y".
- 4- Khi nhà vua nghe l i nói c a anh ta thì l y làm hoan h bèn g i m t ng i qu n t ng, m t v th y khéo léo và d y d t t.
- 5- Ng i qu n t ng ó i n r ng, trông th y Nh Lai trong h sen ang gi t nh ng r sen¹⁹⁵ làm th c n cho m .
- 6- Bi t c gi i c c a Nh Lai ng i này bèn ý n nh ng c i m ó. Bèn nói r ng: "nào hãy n ây con trai", ông ta n m l y vôi c a Nh Lai.
- 7- R i lúc y s c m nh t nhiên c a Nh Lai ngày hôm nay gi ng nh s c m nh c a m t ngàn con voi.
- 8- N u Nh Lai gi n d v i nh ng ai có ý nh n b t Nh Lai, Nh Lai có th chà p cho n ch t th m chí toàn th v ng qu c¹⁹⁶.
- 9- Tuy v y Nh Lai vì gi gi i c, vì viên mẫn trì gi i , Nh Lai s không thay i ý nh (ngay c khi) h c t¹⁹⁷ Nh Lai vào cái c c¹⁹⁸.
- 10- N u h t n công Nh Lai ó b ng rìu hay b ng mác Nh Lai c ng ch ng gi n d v i h vì s m t gi i c.

II.2 Hình ảnh của Bà -tát Bhùridatta¹⁹⁹

(Bhùridattacariyam)

- 1- Lần đầu tiên, khi Bà là Bhùridatta²⁰⁰ có một ngày lễ công khai thông²⁰¹, Bà là người chủ trì²⁰² cùng với nhà vua Virùpakkha²⁰³.
- 2- Ông Bà trông thấy toàn bộ chư thiên và chư vị phúc, hạnh nguyện gì gì vì mục đích²⁰⁴ sinh thiên.
- 3- Sau khi thấy các nhu cầu vật chất của Bà²⁰⁵, đã nhận tiếp tục sống, quy tâm theo thói quen²⁰⁶, Bà nằm trên nhệm tỳ gò mồi.
- 4- Có một người con da trong, da ngoài, thịt, gân, xương của Bà, hãy cho anh ta mang nó như Bà đã từng biết.
- 5- Khi Bà đang nằm, một người có tên là Àlampàna²⁰⁷ bắt nhện bắt Bà. Ném Bà vào trong cái gi, ông ta bắt Bà đi trình diện hốt nhện này nhện.
- 6- Mục dù bị ném vào gi, ông ta dùng tay để bập xu ng, Bà cũng không giận dỗi vì Àlampàna²⁰⁸ vì sự tốt gì.
- 7- Sự sinh bản thân Bà còn như hình ảnh của . Sự thay đổi gì hình ảnh vì Bà cũng giận như trái đất nhện²⁰⁹.
- 8- Vì ngàn trăm kiếp liên tục Bà có thể sinh mạng sống của mình còn hơn là bị giết hình thể chính vì làm vua chư thiên.
- 9- Như vậy Bà vì gì gì, vì viên mãn trì gì gì, sự không thay đổi ý nghĩ, thể chính khi bị ném vào gi²¹⁰.

---o0o---

II.3 Hình ảnh của Bà -tát Nàga-campeyya²¹¹

(Campeyyanàgacariyam)

- 1- Lần đầu tiên, khi Bà là Campeyyaka²¹² có một ngày lễ công khai, rồi thì chính khi Bà là một người nhện²¹³, nguyện gì toàn bộ gì gì.

2- R i th m chí ngay sau ó, m t ng i d r n²¹⁴ ã b t Nh Lai lúc Nh Lai ang gi bát quan²¹⁵, ng i y bu c Nh Lai ph i trình²¹⁶ đi n tr c c ng hoàng cung²¹⁷.

3- Gi d khi ng i y ngh v màu xanh màu vàng ho c màu ²¹⁸, Nh Lai ph i tuân theo ý nh, ý ngh c a ông ta.

4- Nh Lai có th bi n t thành n c và ng c l i. N u Nh Lai gi n d v i ông ta Nh Lai có th bi n ông ta thành tro b i.

5- N u Nh Lai không có tâm v ng ch c, ch c h n Nh Lai ã b gi i, m c ích cao th ng²¹⁹ không thành t u vì ai ó b i gi i c.

6- Hãy cho thân xác này tan v , hãy cho nó tan tác chính n i ây - không vì nh ng i u ó Nh Lai s ph m gi i dù r ng nó b tan tác nh tro tr u²²⁰.

---o0o---

II.4 H nh c a B -tát Cùlabodhi²²¹

(Cùlabodhicariyam)

1- M t l n n a, khi Nh Lai là Cùlabodhi, là ng i r t gi i c, bi t mình s p g p i u nguy hi m, Nh Lai b t u xu t gia²²².

2- M t n Bà-la-môn có n c da nh vàng ròn, chính bà y t ng là v c a Nh Lai²²³, không mong i ki p tái sinh, và b t u xu t gia.

3- Không dính m c²²⁴, không ham mu n ng i khác gi i²²⁵, không mong i m t gia ình, ho c m t oàn th ²²⁶, cùng Nh Lai i t làng này n thành ph , chúng tôi ã n c Barànasì.

4- ó chúng tôi s ng thu thúc, không v i gia ình hay oàn th , c hai chúng tôi s ng trong s th a thích, không b qu y r y, ó có ít ti ng n ào²²⁷.

5- Khi nhà vua n và trông th y s an l c c a chúng tôi, ông ta trông th y ng i n Bà-la-môn. Đ n g n Nh Lai và h i: "Bà y có ph i là c a nhà ng i không, bà y là v c a ai?"²²⁸

6- Khi nhà vua nói i u này, Nh Lai bèn tr l i v i ông ta: "Bà y không ph i là v c a tôi²²⁹, bà y là ng i ng o, cùng tôn giáo".

7- Bà s c p c a bà ta²³⁰ làm mê m n, nhà vua ra l nh cho nh ng c n v ²³¹ b t gi bà ta, dùng s c m nh ép bu c bà ta, nhà vua bu c n Bà-la-môn ph i vào n i cung.

8- Chính bà ta là v c a Nh Lai do b i ch m bình n c²³², cùng xu t gia²³³ m t tôn giáo - khi ông ta lôi kéo bà ta và cô ta b d n i m t, trong lòng Nh Lai n i lên c n gi n.

9- Khi c n gi n phát sinh Nh Lai b ng t nh l i, nh l i h nh nguy n²³⁴ và lúc ó Nh Lai ã nguôi c n gi n Nh Lai không nó b ng lên²³⁵.

10- N u nh có ai dùng dao nh n t n công n Bà-la-môn này, vì m c ích giác ng Nh Lai s không bao gi ph m gi i.

11- Ng i n Bà-la-môn ó i v i Nh Lai không quan tr ng, th m chí ngay c s c m nh trong Nh Lai c ng v y. Đ i v i Nh Lai qu v toàn giác thì th t quý báu, do ó Nh Lai gi gìn gi i c.

---o0o---

II.5 H nh c a vua Ng u ma v ng²³⁶

(Mahisaràjacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là m t con trâu i ây ó trong r ng²³⁷, v i thân th kh e m nh, sung s c to l n làm m i ng i trông th y ph i s hã.

2- Lúc thì trong hang núi²³⁸, lúc thì trên s n i d c và d i c i cây, g n m t dòng n c, có m t ch này, ch n dành cho loài trâu.

3- Đi lang thang trong r ng r m Nh Lai nhìn th y m t n i thích h p²³⁹. Nh Lai i n n i ó, d ng l i và ngh ng i.

4- R i m t con kh x u xa, d b n nhanh nh n n ó r i t i u t i n trên vai, trên trán và lông mày c a Nh Lai.

5- Và t i p t c n m t ngày n , th m chí l n th hai, ba, b n nó c ng làm ô u Nh Lai. Nh Lai luôn luôn b c mình vì nó.

6- M t con D -xoá, bi t c s b c d c c a Nh Lai bèn nói r ng: "Hãy dùng s ng và móng gi t ch t con v t x u xa ó".

7- Nghe c l i nói này, r i Nh Lai nói v i con D -xoar ng: "Làm th nào mà ng i l i làm đ b n Nh Lai v i nh ng i u x u xa đ b n²⁴⁰ ó?"

8- N u Nh Lai gi n đ v i nó vì vi c ó thì Nh Lai l i càng t i t h n²⁴¹ nó, và có th làm m t gi i c và r i có th b ng i kh ôn ngoan khi n trách chê bai.

9- Th t s t t h n là ch t vì s trong s ch²⁴² còn h n mà s ng b ng i i chê bai. Th m chí không vì m c ích s ng mà Nh Lai hành ng theo cách g y ông p l ng ông.

10- Nh Lai ngh nh v y, khi con kh²⁴³ làm i u này v i ng i khác thì ng i ta s gi t nó, i v i Nh Lai thì s tha th²⁴⁴ i u này.

11- Đây là i u khôn ngoan, tha th²⁴⁵ s b t kính gi a nh ng ng i b c h , trung, th ng, nh v y tâm Nh Lai thành t, phù h p v i h nh nguy n c a Nh Lai²⁴⁶.

---o0o---

II.6 H nh c a Ruru, vua c a loài nai²⁴⁷

(Rurumigaràjacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là Ruru, vua c a loài nai có màu lông gi ng nh vàng ánh bóng²⁴⁸, ang gi gi i cao nh t²⁴⁹.

2- Nh Lai i n g n m t vùng t hi n hòa, an l c, xa cách v i loài ng i, r i trú ó trên m t b sông H ng th m ng.

3- R i t trên th ng l u sông H ng m t ng i àn ông i n, b i s ép bu c c a nh ng ng i ch n , anh ã gieo mình²⁵⁰ xu ng dòng sông H ng (và suy ngh), "Ta s ng hay ch t"²⁵¹.

4- Su t ngày êm anh ta b cu n trôi đ c theo dòng sông H ng to l n, kêu c u th m thi t, ti p t c trôi gi a dòng sông H ng.

5- Khi Nh Lai ng bên b sông H ng, nghe c ti ng kêu vang th m thi t c a anh ta, bèn h i: "Này ông là ai?"

6- Khi Nh Lai h i và anh ta gi i thích là do mình hành ng, "vì s hã i nh ng ng i ch n , tôi ã nh y xu ng dòng sông này"

7- Thấy ông xót cho anh ta, Nh Lai hy sinh mạng sống của mình²⁵², nhờ xuồng (dòng sông²⁵³) Nh Lai cứu anh ta thoát khỏi cảnh hiềm nghèo.

8- Khi Nh Lai biết anh ta tỉnh lại²⁵⁴ Nh Lai nói với anh ta như này: "Ta xin nhường miếng ăn này nói cho bạn tôi và ta²⁵⁵".

9- Lúc về thành phố khi cảm thấy hơi mệt, ông này đã loan tin này về giàu sang. Đưa vua này, anh ta tặng Nh Lai.

10- Và thu tất cả những gì Nh Lai đã làm cho nhà vua. Khi nhà vua nghe về ông này, bèn tặng kèm vào, "Đây là sự tốt vô cùng của ông".

11- Nh Lai xin che chở cho anh ta và xin thay thế²⁵⁶ mạng mình, "Tôi sẽ hãy cho anh ta sống, tôi sẽ thay ông mang cho ngài ý nguyện và niềm vui".

12- Nh Lai giữ gìn giới luật, Nh Lai không giữ gìn mạng sống, vì vì Nh Lai giữ gìn chính là mục đích giác ngộ.

---o0o---

II.7 Hạng a B -tát Mātanga²⁵⁷

(Mātangacariyam)

1- Và lần này, khi Nh Lai là một người sống sót bí mật khi họ có tên là Mātanga, Nh Lai là một người có giới luật và thiện hạnh²⁵⁸.

2- Nh Lai và vị Bà-la-môn²⁵⁹ cùng hai người sống bên sông Hằng, Nh Lai sống trong rừng, vị Bà-la-môn sống ở nhà.

3- Khi đi dọc theo bờ sông vị Bà-la-môn trông thấy lâu đài của Nh Lai bên sông. Ông này mang nhai và chửi rủa Nh Lai nên cái tên của Nh Lai như vậy²⁶⁰.

4- Nếu Nh Lai giận²⁶¹ vị này, nếu Nh Lai không giữ giới luật và nhìn vị này chắc hẳn sẽ làm cho ông vị Bà-la-môn này thành tro bụi.

5- Khi vị này chửi mắng Nh Lai vị này nghĩ ông này có giận và sợ xa²⁶² quay lại vị chính anh ta - Nh Lai giúp ông vị Bà-la-môn thoát khỏi việc bị bắt thành bầy như mọi cách thiện hạnh²⁶⁴.

6- Nh Lai gi gi i, không gìn gi m ng s ng c a mình, vì i v i Nh Lai gi i h nh là m c ích giác ng .

---o0o---

II.8 H nh c a B -tát Dhammadevaputta²⁶⁵

(Dhammadevaputtacariyam)²⁶⁶

1- L i n a, khi Nh Lai có m t oàn tùy tùng ông o²⁶⁷, có n ng l c th n thông, tên là Dhamma²⁶⁸, con D -xoa có quy n lúc ó chính là Nh Lai, có lòng bi m n i v i t t c chúng sinh.

2- Nh c nh m i ng i v th p thi n²⁶⁹, Nh Lai i kh p t làng xóm n thành th cùng v i b n bè và ng i h u.

3- M t con D -xoa x u xa tham lam, mu n làm cho m i ng i bi t v th p ác²⁷⁰ h n ta c ng i kh p trái t²⁷¹ cùng v i b n bè và ng i h u.

4- C hai chúng tôi u nói v thi n và ác, c hai k thù t n công nhau b ng càng xe ng a, c hai i m t²⁷² v i nhau.

5- M t cu c c i v kh ng khi p²⁷³ x y ra gi a thi n và ác và m t tr n chi n ghê g m s p s a x y ra b t ngu n t thi n và ác²⁷⁴.

6- N u Nh Lai gi n d²⁷⁵ v i h n, n u Nh Lai không gi ph m ch t c a o s kh h nh, thì ch c ch n Nh Lai có th làm cho h n và oàn tùy tùng tr thành tro b i.

7- Nh ng vì gi i c c gìn gi ã làm cho tâm Nh Lai tr nên mát m²⁷⁶, t h mình v i m i ng i, Nh Lai t b con ng i n s x u xa.

8- Ngay khi Nh Lai t b con ng i n s x u xa, tâm Nh Lai tr nên mát m , qu t l p t c²⁷⁷ n t ra chôn vùi D -xoa²⁷⁸ hung ác.

---o0o---

II.9 H nh c a B -tát Alinasattu²⁷⁹

(Alinasattucariyam)²⁸⁰

1- Thành phố Campilā²⁸¹, một thành phố tráng lệ, thuộc vương quốc Pancàla, có vua tên là Jayaddisa²⁸² đã có nhi vụ gì đó.

2- Nh Lai là con trai của nhà vua đó, một giáo dân tốt²⁸³ và có gì đó cao tr ng, tên là Alinasutta, có nh ng ph m ch t o c²⁸⁴ luôn luôn chăm sóc nh ng ng i h u²⁸⁵.

3- Cha tôi lúc i s n nai ã t ng g p m t D -xoa²⁸⁶. Nó bắt lấy cha tôi và nói rằng: "ngài là món m i c a ta, ng có b ch y"

4- Nghe nh ng l i này nhà vua run r y và s hã kh ng khi p, tay chân r ng r i, khi trông th y con D -xoa ó.

5- Nhà vua nói: "Hãy lấy th t nai i, r i th cho ta i". Nhà vua h a h n s tr l i và s mang l i s giàu sang cho ng i Bà-la-môn, cha tôi d n d o tôi:

6- "Này con trai, hãy gìn gi v ng qu c, ng b bê thành phố này. Cha h a s tr l i v i con D -xoa"

7- Nh Lai thay th cho cha ra i²⁸⁷, sau khi nh l cha m , tháo b ki m cung r i i n ch D -xoa.

8- N u Nh Lai trong tay có v khí khi n g n D -xoa có l s làm cho nó s hã. N u Nh Lai làm cho nó s hã thì nh v y s ph m gi i.

9- Nh Lai không nói nh ng i u gì làm cho nó không b ng lòng vì s m t gi i c. V i tâm t bi, Nh Lai nói nh ng l i ôn hòa²⁸⁸ nh v y:

10- "Hãy nhóm l a lên Nh Lai s gieo mình t cành cây²⁸⁹ xu ng. Nh Lai ã bi t n lúc chú²⁹⁰ n th t cháu".

11- Nh v y vì l i nguy n gi gi i Nh Lai không ý n m ng s ng. Và Nh Lai mãi mãi bài bác khuy nh h ng c a D -xoa v vì c tàn sát nh ng chúng sinh.

---o0o---

II.10 H nh c a B -tát Sankhapàla

(Sankhapàlacariyam)²⁹¹

1- M t l n n a, khi Nh Lai là Sankhapàla, Nh Lai là chúa loài r ng có n ng l c th n thông, v i nanh²⁹² nh n làm v khí và hai l i có n c c ghê g m.

- 2- ngã t c a m t con ng cái có nhi u k o t t p, Nh Lai quy t tâm theo u i b n y u t ²⁹³, Nh Lai c ng ó.
- 3- M t ng i c n n da trong, da ngoài, th t gân ho c x ng c a Nh Lai, Nh Lai ng i y mang i nh ã t ng b thí nó.
- 4- Nh ng ng i th s n ²⁹⁴, d d n thô l , nh n tâm trông th y Nh Lai r i ch y n v i g y g c trong tay c a h .
- 5- Đâm vào m i, uôi và x ng s ng c a Nh Lai, treo Nh Lai vào m t cây c t, nh ng ng i th s n xé toát Nh Lai ra.
- 6- N u Nh Lai mu n hành ng, Nh Lai ch c h n có th phun l a t cháy qu t ²⁹⁵ to l n này có núi r ng bao b c xung quanh.
- 7- M c dù Nh Lai b âm b ng c c nh n, b ch t b ng dao, Nh Lai không gi n d v i nh ng ng i th s n - ây là trì gi i ²⁹⁶.

Tóm t t²⁹⁷

- (8) T ng chúa, Bhùridatta, Campeyya, Bodhi, Ng u Ma v ng Ruru, Mâtanga và Dhamma, và Jayaddisa và con trai c a ông ta.
- (9) T t c nh ng ph n này là nh ng òi h i u tiên trong m t ph n viên mãn ²⁹⁸ gi i c m t cách m nh m . Sau khi ã duy trì cu c s ng h ã gìn gi nh ng thói quen gi i h nh.
- (10) Khi Nh Lai là Sankhapàla, thì luôn luôn b thí m ng s ng cho b t c ai nh ã t ng th c hành ²⁹⁹ - vì ó chính là trì gi i .

--ooOoo--

Ph m III

Xu t gia

(Nekkhamparamità)

III.1 H nh c a B -tát Yudhanjaya³⁰⁰

(Yudhanjayacariyam)

1- Khi Nh Lai là Yudhanjaya, m t hoàng t n i ti ng, Nh Lai c m th y xao xuy n khi th y m t gi t s ngr i trong n ng m³⁰¹.

2- Th y c hình nh ó Nh Lai l i càng xúc ng. Đ nh l cha và m Nh Lai xin c xu t gia.

3- H ch p tay l i, cùng v i th n dân, qu n th n c a tri u ình, h van xin Nh Lai, "Này con trai, chính ngày hôm nay con s gìn gi v ng qu c³⁰² giàu m nh và th nh v ng này".

4- Trong khi ám ông cùng v i nhà vua, cung n , nh ng th n dân và bá quan trong tri u khóc than th m thi t, Nh Lai xu t gia³⁰³ mà không mong c u.

5- Đó chính là s giác ng , Nh Lai t b ngai vàng, ng i thân, ng i h u và danh v ng, Nh Lai không h i ti c b t c i u gì v nó³⁰⁴.

6- Cha m và tùy tùng i v i Nh Lai³⁰⁵ thì quan tr ng. Nh ng qu v toàn giác thì l i quý báu h n, do ó Nh Lai t b v ng qu c.

---o0o---

III.2 H nh c a B -tát Somanassa³⁰⁶

(Somanassacariyam)

1- L i n a, khi thành ph tráng l Indapatta³⁰⁷, Nh Lai là m t v hoàng t có tên là Somanassa, Nh Lai c cha m mong m i và r t quý báu i v i h và r t n i ti ng.

2- Nh Lai là m t con ng i có gi i c, có nh ng ph m ch t t³⁰⁸, có l i nói ôn hòa, kính tr ng b c tr ng lão, khiêm t n, và sâu s c trong tình c m³⁰⁹.

3- Có m t o s gi danh c³¹⁰ nhà vua yêu m n. Ông ta s ng³¹¹ b ng cách ch m sóc cây v n và hoa lá.

4- Bi t c ông ta là ng i gi danh gi ng nh m t ng tr u mà không có h t g o³¹², và³¹³ m t cây không có ru t, gi ng nh cây chu i lá không có l i c ng Nh Lai ngh nh v y.

5- "Ng i này vì sinh k c a mình không có gi i c³¹⁴ h ng t i nh ng gì t t p, ã xar i o h nh, và t b s khiêm t n cùng v i gi i h nh tinh khi t".

6- Biên gi i b nh ng b l c lân bang khu y³¹⁵ nhi u. Cha tôi i xa bình nh, d y tôi r ng:

7- "Này con yêu d u, con ng l là v i v o s kh h nh có gi i c. Ông ta là ngu i mang l i nh ng i u mong m i c a chúng ta, hãy tuân theo v i nh ng mong c u c a ông ta".

8- Ti p t c h u h ông y, Nh Lai nói nh ng l i này: "Nh Lai hy v ng ông c t t p³¹⁶, ng i ch nhà³¹⁷ ho c b t c th gì có th mang l i cho ông³¹⁸".

9- ng i gi danh này v i s ngã m n và l y làm gi n d³¹⁹ r i nói r ng: "Hôm nay³²⁰ ta s gi t ng i ho c u i ng i ra kh i v ng qu c này"

10- Sau khi nhà vua ã bình nh khu v c biên gi i nói v i ng i gi danh, "Th a i v ng, tôi hy v ngr ng ngài c t t p và c m i ng i tôn kính". Ng i Bà-la-môn x u xa nói v i nhà vua lý do sao hoàng t b ch t.

11- Khi nhà vua nghe nh ng l i nói c a ông ta bèn ra l nh "Hãy c t u hoàng t b t c khi nào g p³²¹ và ch t hoàng t³²² ra làm b n m nh, và tr ng bày cho m i ng i xem" - y là hình ph t cho nh ng ai có ý khinh khi nh ng v o s có tóc bím.

12- Do ó nh ng ng i hành hình³²³ hung ác, thô l , nh n tâm, b t u lôi kéo Nh Lai i ch khác khi Nh Lai ang ng i trong lòng m .

13- Nh Lai nói v i h "hãy a ta n tr c nhà vua - khi h ang b t m t Nh Lai - Nh Lai có i u mu n nói v i nhà vua".

14- H a Nh Lai n tr c m t v vua x u xa, ng i t c a v Bà -la-môn. Khi Nh Lai trông th y nhà vua Nh Lai thuy t ph c ngài và nhà vua ã nghe theo l i c a Nh Lai.

15- Trong tr ng h p này nhà vua xin Nh Lai tha th và ông ta s giao l i v ng qu c. Nh ng Nh Lai không còn v ng b n³²⁴ tr n t c³²⁵ và quy t nh i xu t gia.

16- Không ph i là v ng qu c ó không quan tr ng i v i Nh Lai, c ng nh nh ng l c thú nh ng qu v toàn giác i v i Nh Lai càng quý báu h n, do ó Nh Lai t b v ng qu c.

III.3 Hnh c a B -tát Ayoghara³²⁶

(Ayogharacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là con trai c a vua Kàsi l n lên trong nhà b ng s t³²⁷, Nh Lai có tên là Ayoghara.

2- Khi Nh Lai b o r ng: "cu c s ng c a con g p nhi u khó kh n, con c nuôi đ ng trong n i tù túng³²⁸, chính ngày hôm nay, con s n m l y v ng qu c này³²⁹

3- Cùng v i nh ng v ng qu c, các thành ph , th n dân" nh l hoàng t Nh Lai áp l l i, sau ó Nh Lai nói nh ng l i này.

4- "B t c chúng sinh nào s ng trên v ng qu c này, th p hèn, cao quý, trung l u không c n s b o v h cùng nhau l n lên trong gia ình c a mình v i nh ng ng i àn ông thân thu c".³³⁰

5- Cách nuôi n ng c a Nh Lai b nh t l i thì th t hi h u trên th gian. Nh Lai ã l n lên trong cái nhà b ng s t không có ánh sáng m t tr ng hay m t tr i.

6- Khi Nh Lai n m trong bào thai c a m g p ph i nh ng i u khó ch u bó bu c, bây gi l i m t l n n a Nh Lai b ném vào m t cái nhà s t có nhi u n i au n và s hã h n.

7- N u Nh Lai tìm c s th a thích v i quy n l c³³¹ Nh Lai s là ng i x u xa nh t³³² trong nh ng ng i x u xa, vì Nh Lai n t n i au kh tàn ác nh th này.

8- Thân th Nh Lai suy y u, Nh Lai không thi t tha n quy n l c, Nh Lai s i tìm s gi i thoát n i cái ch t s không còn e đ a Nh Lai "

9- Ngh nh v y trong lúc ó ám ông ang kêu gào th m thi t³³³, gi ng nh con t ng thoát kh i s xi ng xích c a nó³³⁴ Nh Lai i vào r ng r m

10- Cha m c a Nh Lai và s n i ti ng c a Nh Lai c ng quan tr ng. Nh ng i v i Nh Lai qu v toàn giác l i càng quý h n, do ó Nh Lai t b v ng qu c³³⁵.

---o0o---

III.4 Hnh liên quan n nh ng cành hoa sen³³⁶

(Bhisacariyam)³³⁷

1- L i n a, khi Nh Lai sinh s ng trong m t thành ph huy hoàng tráng l có tên là Kàsi, Nh Lai có m t em gái và b y em trai³³⁸ cùng sinh ra trong m t gia ình trí th c³³⁹.

2- Nh Lai là anh c , có gi i c trong s ch. Nhìn th y có s nguy h i, Nh Lai hoan h xu t gia.

3- Cha m c a Nh Lai báo cho b n bè nh t trí m i Nh Lai n d t i c. H nói r ng: "Hãy gìn gi ph h gia ình".

4- B t c nh ng i u gì h nói là nh ng i u mang l i h nh phúc v ng qu c, nh ng i v i Nh Lai nó gi ng nh l i cày b nóng lên và thô c ng³⁴⁰

5- R i h h i Nh Lai v nguy n v ng c a mình, ng i ã t kh c v ng qu c, "Này b ng h u b n khát khao³⁴¹ i u gì mà l i không thích h ng l c thú?"

6- Nh Lai nói nh ng l i nh v y v i nh ng ng i ang i tìm h nh phúc cho Nh Lai, s khát khao c a Nh Lai là vi c thi n³⁴², "Nh Lai không khát khao v ng qu c, Nh Lai hoan h c xu t gia".

7- Khi h nghe nh ng l i nói c a Nh Lai, h thông báo³⁴³ v i m cha c a Nh Lai. M cha Nh Lai nói nh v y: "Th a quý ngài³⁴⁴, t t c³⁴⁵ chúng tôi u xu t gia".

8- Chúng tôi cùng em gái và b y em trai v i³⁴⁶ b m t b s giàu sang, và i vào r ng r m.

---o0o---

III.5 H nh B -tát Sona khôn ngoan³⁴⁷

(Sonapanditacariyam)³⁴⁸

1- L i n a, khi Nh Lai s ng thành ph Brahmavaddhana³⁴⁹ ó Nh Lai c sinh ra trong m t gia ình cao quý n i ti ng và r t giàu có.

2- R i ngay sau ó, Nh Lai nh n th y toàn th chúng sinh ang b mù quáng, b cu n trôi vào bóng t i³⁵⁰, tâm Nh Lai tr nên th c t nh nh th b m t m i nh n âm vào da th t.

3- Sau khi trông thấy nhi u hình th c x u xa, r i Nh Lai ngh nh th này "Khi t b i s ng gia ình, Nh Lai s vào r ng".

4- R i nh ng ng i thân thu c c ng³⁵¹ m i³⁵² Nh Lai n h ng l c thú, Nh Lai c ng nói v i h v khát khao c a mình, " ng m i Nh Lai nh ng th này"

5- Em trai c a Nh Lai là Nanda m t b c trí tu , nó c ng theo s giáo d c³⁵³ c a Nh Lai, tìm ra c cùng m t ni m vui khi xu t gia.

6- Nh Lai Sona và Nanda cùng cha m , ngay sau ó t b tài s n r i vào r ng r m.

--ooOoo--

Ph m III (ti p theo)

Quy t nh

(Adhitthànapàramita)

III.6 H nh B -tát Temya khôn ngoan³⁵⁴

(Temyapanditacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là con trai c a vua Kàsi và có tên là Māgapakkha³⁵⁵, nh ng h g i Nh Lai là Temya³⁵⁶

2- Trong m i sáu ngàn cung phi m n c a nhà vua ch a ai sinh c con trai³⁵⁷. Sau nhi u ngày nhi u êm, Nh Lai là ng i duy nh t c sinh ra.

3- Trên gi ng c a Nh Lai có m t cái l ng màu tr ng che ch Nh Lai. Cha Nh Lai nuôi n ng l n lên, m t a con trai yêu đ u, m t dòng dõi quý t c, m t ng i thông thái, th t là quý báu.

4- Nh Lai th c đ y sau khi ng trên m t cái gi ng l ng l y r i Nh Lai trông th y cái l ng b phai màu có ngh a là Nh Lai ph i i chu c t i³⁵⁸.

5- Th y hình nh c a cây l ng nh v y Nh Lai phát sinh n i s hã i ghê g m. Nh Lai i n quy t nh "Nh Lai s thoát ra³⁵⁹ n i này³⁶⁰ b ng cách nào³⁶¹?"

6- M t v ch thiên tr c ây là thân nhân c a Nh Lai³⁶², mong mu n s h nh phúc c a Nh Lai, th y Nh Lai au n, bèn khuyên Nh Lai v ba cách c x³⁶³

7- "Tr c t t c m i ng i ng t v thông minh³⁶⁴ hãy gi làm nh m t k khùng iên³⁶⁵, cho m i ng i khinh khi ngài - nh v y Nh Lai s có s sung s ng³⁶⁶"

8-³⁶⁷Khi nghe xong nh ng l i này Nh Lai nói v i bà ta: "Nh Lai s th c hành theo l nh nh bà³⁶⁸ ã nói. Bà c ao Nh Lai c sung s ng kh e m nh."

9- Khi Nh Lai nghe c nh ng l i nói c a bà ta Nh Lai c m th y nó nh là m t i u k đi u. Hân hoan, c chí, Nh Lai nh t quy t tuân theo ba y u t :

10- Nh Lai là ng i câm, i c và què qu t không th i l i³⁶⁹. Nh Lai quy t tâm s ng theo ba y u t này trong m i sáu n m.

11- Sau ó h s n n tay chân, l i và m t³⁷⁰ c a Nh Lai nh n th y Nh Lai không có m t khuy t t t nào và cho ta là m t ng i b t h nh³⁷¹.

12- R i t t c m i ng i trong x³⁷², nh ng quan l i và các tu s, cùng t t c m i ng i nh t quy t lo i Nh Lai sang m t bên.

13- Khi Nh Lai nghe nh ng quan i m c a h , Nh Lai l y làm hân hoan, vui v vì m c ích mà Nh Lai tu t p kh h nh là m c ích mà Nh Lai ã thành t u.

14- Sau khi t m r a cho Nh Lai, xoa d u cho Nh Lai, eo cho Nh Lai m t v ng mi n trên u³⁷³, sau khi làm l r i n c thánh cho Nh Lai, h a Nh Lai i vòng quanh thành ph có l ng che.

15- Gi nó trên cao trong b y ngày, vào m t ngày khi thiên th c a m t tr i xu t hi n, ng i ánh xe ng a a Nh Lai ra kh i chi c xe ng a, r i a vào r ng.

16- Gi chi c xe ng a l i kho ng tr ng, ng i ánh xe ng a cho con ng a ch y thoát³⁷⁴, ng i ánh xe ào m t cái h và chôn Nh Lai ó.

17- Nh Lai c ng quy t³⁷⁵ gi v ng quy t tâm b ng nh ng hình th c khác³⁷⁶, Nh Lai không t b³⁷⁷ quy t nh vì m c ích giác ng .

18- Đ i v i Nh Lai³⁷⁸ cha m và b n thân Nh Lai c ng quan tr ng. Nh ng qu v toàn giác l i càng quý h n, do ó Nh Lai quy t tâm theo u i i u ó³⁷⁹.

19- Nh Lai s ng trong m i sáu n m quy t tâm theo u i nh ng y u t ó. Không có ai gi ng nh Nh ³⁸⁰Lai s quy t tâm ó - ây là quy t nh c a Nh Lai.

---o0o---

Chân th t

(Saccapàramità)

III.7 H nh c a H u v ng³⁸¹

(Kapuràjacariyam)

1- Khi Nh Lai là m t con kh s ng trong hang khe c a m t b sông b m t con cá³⁸² s u e d a, Nh Lai không có c h i i n hòn o³⁸³

2- n i ó Nh Lai th ng ng³⁸⁴ bên b sông này và nh y xu ng bên b sông kia³⁸⁵, ó có m t con cá s u, m t k thù³⁸⁶, m t k gi t ng i, m t hình dáng ghê s³⁸⁷.

3- Nó nói³⁸⁸ v i Nh Lai: "Nào". "Ta ang n ây³⁸⁹" Nh Lai nói³⁹⁰ v i nó. B c lên u c a nó Nh Lai i qua³⁹¹ c b bên kia.

4- L i nói c a nó không chân th t, Nh Lai hành ng theo l i c a mình³⁹². Không có ai chân th t b ng Nh Lai - Đây là chân th t c a Nh Lai.

---o0o---

III.8 H nh c a B -tát Sacca khôn ngoan³⁹³

(Saccasavhayapanditacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là o s n d t có tên là Sacca³⁹⁴, Nh Lai b o v³⁹⁵ th gian b ng s chân th t, Nh Lai làm cho m i ng i oàn k t³⁹⁶.

---o0o---

III.9 H nh c a chim cút con³⁹⁷

(Vattapotakacariyam)³⁹⁸

1- L i n a, khi Nh Lai là con chim cút con Magadha, ch a m c cánh, v a m i sinh, nh c c th t trong t ,

2- M Nh Lai nuôi Nh Lai b ng th c n, bà ta mang trong m , Nh Lai s ng b ng s m m m i c a m , Nh Lai không có thân th kh e m nh.

3- Hàng n m vào mùa nóng m t n n cháy r ng³⁹⁹ b ng lên, khi ng n l a lan d n⁴⁰⁰ n g n chúng tôi.

4- Đám cháy kh ng khi p⁴⁰¹ t o nên nh ng âm thanh r ng r c (dhùma dhùma)⁴⁰², m t ng n l a ph ng ph ng lan d n n g n tôi.

5- Cha m ta s hã i ng n l a kh ng khi p⁴⁰³, b l i ta trong , r i h thoát thân.

6- Nh Lai c g ng⁴⁰⁴ dùng chân và cánh. Nh ng Nh Lai không có s c m nh. B i vì Nh Lai không th i⁴⁰⁵ c, r i ó⁴⁰⁶ Nh Lai ngh nh th này:

7- Đ i v i nh ng ng i ã s hã i, run s b ch y Nh Lai l i m t mình. Nh Lai ph i làm nh th nào hôm nay?

8- th gian có c tính gi i h nh, có s chân th t, có s trong s ch, có s bao dung.⁴⁰⁷ B i s chân th t này Nh Lai s long tr ng xác nh n s th t cao quý.

9- Suy ni m v s c m nh giáo pháp, nh l i nh ng b c chi n th ng tr c ây, d a vào⁴⁰⁸ s c m nh c a s chân th t, Nh Lai long trong xác nh n s chân th t.

10- "Có cánh mà không bay, có chân mà không i⁴⁰⁹. Cha m ã b i. Jàtaveda⁴¹⁰ l a tàn d n "

11- Nh Lai long tr ng xác nh n v i s th t, ám cháy kh ng khi p⁴¹¹ ã l i tr l i 16 karìsas⁴¹² và gi ng nh ám cháy⁴¹³ g p ph i n c. Không có ai chân th t b ng Nh Lai - Đây là chân th t c a Nh Lai.

---o0o---

III.10 H nh c a Ng v ng⁴¹⁴

(Maccharàjacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai làm vua cá trong m t cái h l n vào mùa n ng⁴¹⁵, d i ánh m t tr i nóng b c, n c trong h khô c n

2- R i sao ó con qu , con di u hâu và nh ng con cò con ó⁴¹⁶ ng i g n ó n cá⁴¹⁷ ngày êm.

3- ó cùng ch u s áp b c n v i nh ng ng i thân c a Nh Lai, Nh Lai ngh nh v y: "bây gi b ng cách nào mà Nh Lai có th giúp cho thân nhân tránh kh i s au kh ".

4- Sau khi xem xét thi n pháp⁴¹⁸, Nh Lai tìm th y c s th t là m t s h tr . Tin t ng vào s th t, Nh Lai hóa gi i nh ng tai h a n v i ng i thân c a Nh Lai.

5- Sau khi ghi nh l i pháp chân th t⁴¹⁹, c xem là i u t t lành nh t, Nh Lai long trong xác nh n s th t s t n t i và b t di t trong th gian:

6- "Mi n là Nh Lai có th nh v b n thân mình, k t khi Nh Lai có s chín ch n Nh Lai không bi t gây ra s au n⁴²⁰ ngay c v i ý nh làm h i n m t sinh v t. B i l i nói chân th t này có th làm vua tr i⁴²¹ cho m a xu ng

7- S m sét (pajjunna)! Phá h y kho báu vô ch c a loài cò⁴²², làm⁴²³ loài cò s hã i và giúp cho loài cá⁴²⁴ thoát kh i s au n"

8- Và ngay sau khi long tr ng xác nh n s th t, vua tr i làm cho s m sét, và trong ch c lát m a xu ng ng p vùng cao vùng th p⁴²⁵

9- Truy n bá n ng l c⁴²⁶ t i cao i v i s th t cao quý, d a vào n ng l c và s t a sáng c a chân lý, Nh Lai ã làm cho m a ghê g m xu ng. Không có ai chân th t b ng Nh Lai - Đây là chân th t c a Nh Lai.

---oOo---

III.11 H nh c a B -tát Kanhadìpàyana⁴²⁷

(Kanhadìpàyanacariyam)

1- L i n a, khi Nh Lai là m t th y bói có tên là Kanhadìpàyana⁴²⁸, Nh Lai b ng i ta b c ãi⁴²⁹ h n 50 n m

2- Không ai bi t c i u này ã làm cho tâm Nh Lai khó ch u b i vì⁴³⁰ Nh Lai ch ng nói v i ai h t; s khó ch u này v n ti p t c x y ra trong tâm Nh Lai.

3- Mẹ tên là Bà-la-môn⁴³¹ bà bà cái, có tên là Mandabya, bà bà của Nh Lai, mẹ tên gọi là thầy bói nãi tên, do có sự liên quan với hành nghề thầy⁴³² bà bói công nhân.

4- Sau khi nhận thấy như vậy Nh Lai phải thức khuya cho bà bà mình. Rồi Nh Lai xin phép⁴³³ bà bà bà bà bà bà bà bà.

5- Mẹ bà bà Bà-la-môn của Nh Lai em với cùng con trai nhà - tất cả bà bà bà, bà bà bà bà bà bà bà bà.

6- Trong lúc Nh Lai đang chào hỏi với họ, mẹ trong công nhân mình, bà bà ném trái bánh⁴³⁴ làm con bà bà bà⁴³⁵.

7- Rồi bà bà tìm thấy trái bánh làm, tay bà bà bà bà vào bà bà bà bà.

8- Do sự giận hờn của bà bà con bà bà bà bà bà bà bà bà bà bà, bà bà bà bà bà bà bà bà.

9- Khi bà bà bà bà bà bà⁴³⁶, nó ngã lăn trên nền nhà, do đó Nh Lai hỏi bà bà bà bà; bà bà bà bà bà⁴³⁷ bà bà làm cho Nh Lai cảm thấy⁴³⁸ khó chịu.

10- Nh Lai an ủi và chia sẻ với bà bà bà bà, bà bà quan trọng hơn hết là Nh Lai long trọng xác nhận với bà bà bà bà.

11-⁴³⁹"Chị trong buổi ngày với tôi tâm thành kính, mong bà bà bà bà, bà bà bà bà bà bà bà bà Bà-la-môn. Rồi sau đó, chính bà bà này là bà bà bà bà của Nh Lai⁴⁴⁰ trong 50 năm và hơn nữa⁴⁴¹.

12- Nh Lai chỉ nhận sự bà bà bà bà bà bà bà bà. Bà bà bà bà bà này có thể có sự thất bại⁴⁴², bà bà bà bà bà và Yannadatta⁴⁴³ bà bà bà bà".

13- Nh Lai long trọng xác nhận với bà bà bà bà này, bà bà Bà-la-môn bà bà bà bà bà bà bà bà làm run rẩy, tay bà bà, bà bà lên và bà bà bà bà. Không có ai có sự bà bà bà bà bà Nh Lai - đây là bà bà bà bà.

---o0o---

III.12 Hình ảnh của Bà -tát Sutasoma⁴⁴⁴

(Sutasomacariyam)

1- M t l n n a khi Nh Lai là m t v vua tên là Sutasoma, b m t ng i n th t b t gi Nh Lai h a l i h a⁴⁴⁵ c a mình v i v Bà-la-môn.

2- Sau khi x xâu⁴⁴⁶ treo m t tr m v hoàng t trên cây, r i cho h ch t khô⁴⁴⁷, ông ta a Nh Lai làm v t hi sinh.

3- Ng i n th t h i Nh Lai: "Có ph i là ông mu n c t do không⁴⁴⁸? Ta s làm theo ý thích c a ông n u ông s tr l i g p ta".

4- Sau khi h a v i ng i n th t Nh Lai s tr l i vào bu i hoàng hôn, n g n thành ph tráng l , r i Nh Lai tuyên b s v i th n dân.

5- Nh n th c c giáo pháp t t p mà nh ng ng i chi n th ng tr c ây ã i theo, Nh Lai trao l i s giàu sang cho v Bà-la-môn, r i tr l i v i k n th t ng i.

6- Nh Lai không b n tâm là ng i này s gi t Nh Lai hay không. Đ b o v l i nói chân th t Nh Lai n hi sinh m ng s ng, không có ai chân th t b ng Nh Lai. Đây là chân th t⁴⁴⁹.

---o0o---

T tâm

(Mettàparamitā)

III.13 H nh B -tát Suvannasàma⁴⁵⁰

(Suvannasàmacariyam)⁴⁵¹

1- Khi trong r ng Nh Lai có tên là Sàma do l i khuyên c a tr i Đ Thích⁴⁵², Nh Lai r i tâm t cho loài s t , c p trong r ng.

2- Nh Lai s ng trong r ng, xung quanh có s t , c p, beo⁴⁵³, g u, trâu r ng, nai và l n r ng.

3- Không loài thú nào s⁴⁵⁴ Nh Lai và Nh Lai c ng không làm⁴⁵⁵ cho b t c loài thú⁴⁵⁶ nào s ; Nh Lai s ng nh n ng l c c a tâm t cho nên r t th a thích trong r ng⁴⁵⁷.

---o0o---

III.14 Hình thức a B -tát Ekaràja⁴⁵⁸

(Ekaràjacariyam)

- 1- Lần đầu tiên, khi Nh Lai có tên là Ekaràja, rất nhiều người nghĩ rằng là một vị thần cao quý⁴⁵⁹, Nh Lai cai trị⁴⁶⁰ một vùng đất rộng lớn.
- 2- Không có vị thần nào khác có thể sánh bằng⁴⁶¹, Nh Lai là vị thần dân chúng tôn thờ vô cùng tâm⁴⁶².
- 3- Trong lúc Nh Lai đang tinh tấn như vậy vì lợi ích của thế gian này và rồi vua xứ Kosala⁴⁶³ đã xuất hiện chinh phục thành trì của Nh Lai⁴⁶⁴.
- 4- Thu gom toàn bộ tài sản của nhà vua, dân chúng cùng với quân lính và chôn⁴⁶⁵ Nh Lai vào trong một cái hố⁴⁶⁶.
- 5- Trong khi vua xứ Kosala bắt giữ toàn bộ quần thần, vợ ông cũng như vợ ông, hoàng cung của Nh Lai⁴⁶⁷, thậm chí Nh Lai cũng trông thấy đứa con trai yêu dấu của mình bắt đi. Không ai có tâm thờ Nh Lai - đây là tâm thờ của Nh Lai.

---o0o---

X

(Upekkhàparamità)

III.15 Phẩm hình thức cao quý phi thường⁴⁶⁸

(Mahalomahamsacaryam)

- 1- ⁴⁶⁹Nh Lai nằm trong nghè a trang đưa vào⁴⁷⁰ buồng ngủ. Một ám tr con nhà quý⁴⁷¹ nhìn và nhò bóng Nh Lai.
- 2- Nhìn ngắm khác mang lễ cho Nh Lai như đũa thắp vòng hoa⁴⁷² và nhìn ngắm lo lắng phẫn nộ, Nh Lai cảm thấy hoan hỷ và phẫn nộ.
- 3- Nhìn ngắm trả gây cho⁴⁷³ Nh Lai đau đớn và nhìn ngắm khác đem lễ cho nh hình phúc - lợi vì Nh Lai tất cả hay gì nh⁴⁷⁴ vô nghĩa.
- 4- Sau khi Nh Lai đã hòa giải a hình phúc và đau khổ, danh dự và nh c⁴⁷⁵ nhà⁴⁷⁵. Nh Lai vẫn an nhiên tất cả hoàn cảnh - đây là hạnh phúc của Nh Lai.

Tóm t t⁴⁷⁷

1 (6)- Yudhanjana, Somanassa, Ayoghasa và liên quan n cành hoa sen⁴⁷⁸, Sonananda, Mùgapakkha, h u v ng có tên là Sacca.

2 (6)- Chin cút và ng v ng, th y bói Kanhadìpàyana, l i n a Nh Lai là Sutasoma, Nh Lai là Sàma và Ekarajà, ã có x . Nh v y nó ã c v th y bói tài gi i tuyên b .

---o0o---

K K T THÚC

1 (7)- Sau khi ã tr i qua nhi u au kh và h nh phúc nh ng ki p⁴⁷⁹ khác nhau nh v y, Nh Lai ã t c s giác ng t i cao.

2 (8)- Ph i b thí nh ng gì ã b thí⁴⁸⁰, ã th c hành viên mãn gi i h nh, sau khi ã hoàn thành xu t gia , Nh Lai ã t c s giác ng t i cao.

3 (9)- Sau khi ã viên mãn trí tu ⁴⁸¹, sau khi ã viên mãn tinh t n , sau khi ã viên mãn nh n n i , Nh Lai ã thành t u s giác ng cao quý.

4 (10)- Sau khi ã th c hành quy t nh , gi gìn l i nói chân th t, viên mãn tâm t , Nh Lai ã thành t u s giác ng cao quý.

5 (11)- Đ i v i thành t u và không thành t u, danh d và nh c nhã⁴⁸², kính tr ng⁴⁸³ và chê bai - i v i Nh Lai nh ng pháp trên u gi ng nhau⁴⁸⁴, Nh Lai ã thành t u qu v giác ng t i cao,

6 (12)- Sau khi nh n th c c s d duôi nh là m t tai h a và n ng l c tinh t n nh là s an l c, là nh ng s thúc y cho vi c tinh t n - ây là l i d y c a c Ph t⁴⁸⁵.

7 (13)- Sau khi nh n th c c s b t hoà⁴⁸⁶ là m t tai h a và s hòa thu n⁴⁸⁷ là an l c, oàn k t, nhân ái⁴⁸⁸ - ây là l i d y c a ch Ph t.

8 (14)- Sau khi nh n th c c s phóng túng là tai h a và tinh t n là an l c, tu t p bát chánh o⁴⁸⁹ - ây là l i d y c a ch Ph t.

Nhà vua hình thức này⁴⁹⁰ minh họa về phạm vi ngữ pháp của ngài nói về pháp bố b ng m t l i v n trau chu t c g i là nh ng câu chuy n d ng c m v t i n thân c a c Ph t⁴⁹¹.

K t thúc ph n H nh T ng

--ooOoo--

¹ Xem l i nói u v l ch s c Ph t.

² B kinh t ng ch vi t Devanàgarì c a d ch gi B.C Law, lo i sách Đông ph ng, s 7, Poona 1949, cho th y ít s khác bi t v i b H nh T ng vi t b ng t i ng La tinh c a Richard Morris, 1882.

³ Chú gi i v H nh T ng do D. L. Barua biên t p 1939, 8f

⁴ . Chú gi i Tr ng b , 15; i chi u b n chú gi i Tr ng b . 29. C ng c ch p nh n nh Lu t t ng, 18.

⁵ Kinh i n Tích lan, Calcutta xu t b n 1945, trang 72.

⁶ L ch s t t ng Ph t giáo, London, n m 1933 trang 273.

⁷ L ch s Ph t giáo n Đ , Louvain xu t b n, 1958 trang 172.

⁸ Chú gi i theo H nh T ng do D. L. Barua n hành 1939.

⁹ Xem b kinh Jinakàlamàli. 100 ng c n (Niruttipitaka) i chi u v i b n chú gi i v n h c Pàli, EC.143, n.2

¹⁰ DAT, L i gi i thi u, trang LXIII

¹¹ Cùng tài, trang LXIV, ph n u c a ba b này c c p Nikàyasangrahava, th k 15. Tác ph m b ng ch Thái Lan.

¹² M. Winternitz, l ch s v n h c n Đ , b n d ch Anh ng , t p 2, 294.

¹³ Cùng tài 328.

¹⁴ Cùng tài, 294, n.y

¹⁵ Đ c d ch b i Bendall và Rouse, kinh i n n Đ 1922.

¹⁶ A. K. Warder, Ph t giáo n Đ , xu t b n Delhi, 1970, trang 298.

¹⁷ Cùng tài trang 357.

¹⁸ Xin xem Ph t Tông I, 76.

¹⁹ B n chú gi i H nh T ng; l i nói u trang VI.

²⁰ Cùng tài nh trên PP.8, 355. Tên thay i này không xu t hi n nh c c p trong t i n Pàli tên riêng.

²¹ Ph l c PP.6, 301.

²² Nh ng câu chuy n d ng c m c a c Ph t, xin xem nh ng câu k k t thúc (envoi)

²³ H nh T ng I. 1. 2; xem chú gi i H nh T ng. 20.

²⁴ D ch gi BCL, L ch s v n h c Pàli. 290; A.K. Warder: Pàli Metre, 95, 98.

²⁵ Rhys Daviels, *Những câu chuyện tín thân của Phật*, Luân Đôn, năm hành 1880, P.Ci, liệt kê một số thí dụ về B -tát xuất hiện trong Túc sanh truyện Gataka bằng những hình thức này và những hình thức khác. Cũng có thể có những tín ki p khác không được ghi nhận trong Túc sanh truyện. RhD. Ví dụ là ra 20 ki p là v trí, những theo Itivuttaka trang 15 có 36 ki p.

²⁶ Bản chú giải Hnh Tng lí giải thí dụ. Vif.

²⁷ Hnh Tng vị trí bằng chữ La tinh của Richard Morris, xuất bản năm 1882, lí giải thí dụ trang 15.

²⁸ Những câu chuyện tín thân của Phật trang P. liV.

²⁹ Hnh Tng vị trí bằng chữ La tinh của Richard Morris, xuất bản 1882, lí giải thí dụ. XVI

³⁰ Kinh tạng, bản dịch của Nà amoli, PTS xuất bản 1964, lí giải thí dụ XIX.

³¹ T p II Tng Chi b kinh. 117 ff.

³² Xem Phật Tông và những lí do của B -tát mới đi xuống ngài ã nghe lí do của v Ph tv qu v Ph tt ng lại của mình.

³³ Hnh Tng. I. 2

³⁴ Ví dụ như Ruru.

³⁵ Bản chú giải Hnh Tng, lí giải thí dụ Xif.

³⁶ Dịch giả B.C.L, lịch sử văn học Pàli, trang 299 thì hiểu rằng khi so sánh với bản Hnh Tng này với Túc sanh truyện, s 73. Hai bản này không có phần bị ngoi tr t sacca (chân th t), những t ghép t o nên những t a c chúng.

³⁷ S 340, Túc sanh truyện Mâlà s 5 (ó c g i là Avisayha).

³⁸ Tên gốc của v B -tát những ki p khác nhau, luôn luôn là Visayha, ã ra minh họa về những mà ngài ã viên mãn vào những thí dụ ví dụ bản chú giải Hnh Tng 272 ff, Túc sanh truyện, I 45 ff, bản chú giải Apadàna 49 ff; i chi u b n li t kê ng n h n cu n Mahàbodhivamsa 11.

³⁹ Bản chú giải Hnh Tng, phần giải thí dụ. XII.

⁴⁰ Mi tiên văn áp trang 396, trích dẫn Trung b kinh, 1. 79.

⁴¹ Hvv, phần giải thí dụ trang XI.

⁴² Dngnh có một ít l m l n ây, bản chú giải Apadàna 51 trích dẫn Túc sanh truyện Sàma, s 540 V tâm T . Xem d i Hnh Tng III 14, ghi chú.

⁴³ Hnh Tng III. 15. 4, và i chi u bài k chú giải Trung b kinh II, 49, ch a d a truy tìm mà nó th tr t gi ng nhau.

⁴⁴ Đ c bi t xem chú giải Hnh Tng 268 ó l i t ng thu t nh v y ch c h n c ng i ta mong i n u nh nhà chú giải mu n th c hi n nó.

⁴⁵ Hnh Tng I 1.2 .

⁴⁶ Hãy xem 10 câu chuyện tín thân của Phật của tôi, xuất bản Luân Đôn, 1957, lí giải thí dụ XXI.

- ⁴⁷ B n d ch thông th ng c a Àjivika là o s lỏa th có th c s a l i là "du s " phân bi t ông ta rõ ràng h n v i o s Acelaka.
- ⁴⁸ Tôi l y làm bi t n i c Y. Dhammapàla ã cung c p cho tôi nhi u thông tin trong o n v n này và k ti p.
- ⁴⁹ s 100 nh là con s c a các b n H nh T ng có l c d ki n nói n, xem ph n trên, trang VI.
- ⁵⁰ Hòa th ng W. Deepankara Sthavira, H i Sri Saddharmaparakasa, Dondra n hành 1921.
- ⁵¹ B n chú gi i H nh T ng 271ff.
- ⁵² Túc sanh truy n Akitti, s 480, i chi u v i Túc sanh truy n Mâlà s 7 ây B -tát c g i là Agastya. B n chú gi i H nh T ng b ng ti ng La tinh c a Richard Morris 1882 c là Akatti, l u ý nh là av.1 b n H nh T ng, Simon Hewavitane Bequest, xu t b n Colombo 1950.
- ⁵³ trong ki p Bhadda này, b n chú gi i H nh T ng 16, 20.
- ⁵⁴ Carita, b n chú gi i H nh T ng 17 c là cariyam. Sau ó nó a ra tám cái h nh gi ng nhau nh h i Pàli Text II 19, 225, Niddesa 2.237.
- ⁵⁵ H nh T ng nói v ti n ki p c a c Ph t do ngài Xá L i Ph t yêu c u c Ph t thuy t l i, c ng c trình bày trong Ph t Tông.
- ⁵⁶ B n chú gi i H nh T ng b ng ti ng La tinh Ajjhogàhetvà, b n chú gi i H nh T ng 21, b n chú gi i H nh T ng xu t b n Colombo 1950, b n chú gi i H nh T ng xu t b n Rangoon 1961 là gahetvà.
- ⁵⁷ Thu c loài ng i, chú gi i H nh T ng 20.
- ⁵⁸ B n chú gi i H nh T ng b ng ti ng La tinh là vivinakànana, b n chú gi i H nh T ng 20, b n chú gi i H nh T ng xu t b n Colombo là vipina, b n chú gi i xu t b n Rangoon in không c rõ ràng, có l là vipina.
- ⁵⁹ Tr i Đ Thích. Ngài cai tr cõi tr i th 33, ây c g i là Tidiva.
- ⁶⁰ Thu c c n l u b ng lá c a ông ta, b n chú gi i H nh T ng 24.
- ⁶¹ Đây là m t s i thí m c dù nó là m t món quà hèn m n, cùng tro ng sách này.
- ⁶² Không thu c m t ph n c a cu c s ng kh h nh tìm ki m th c n hai l n trong m t ngày, trong sách này.
- ⁶³ Không rung ng b i s tham l i, không dính m c m t chút nào b i lòng tham n m trong sách này.
- ⁶⁴ S b thí này n m trong sách này.
- ⁶⁵ Túc sanh truy n Sankha s 442 c g i là Sankhabrāhmanacariyam chú gi i H nh T ng 28, 35. D ch gi BCL xác nh nh Túc sanh truy n s 524 c ng gi ng nh s xác nh n mà ông ta a ra cho H nh T ng II. 10.
- ⁶⁶ C ng Tāmāliṭṭi ón tàu i Suvannabhūmi (Mi n Đi n?), b n chú gi i H nh T ng 28.

⁶⁷ B n chú gi i H nh T ng b ng ti ng La tinh g i là tattha adassim, b n chú gi i H nh T ng Colombo c là tath' addasàmi, b n chú gi i Rangoon c là tath' adassam.

⁶⁸ V Ph t c giác, b n chú gi i H nh T ng 28.

⁶⁹ Không b b t c s phi n nã nào chi ph i và ... B n chú gi i H nh T ng 28 c p n tam c (màra).

⁷⁰ Đ c Ph t c giác.

⁷¹ T muddi (quy n l c) ít khi s d ng. Đ i chi u muddikam àharàpesi, b n chú gi i Pháp cú. II. 4, và muddikam deti, Mi Tiên v n áp 379.

⁷² Orohitvà upàhanà, m t thu t ng c bi t Lu tt ng. II. 207f. Ch T ng b c vào m t tu vi n ph i c i giày dép, upàhanà om ncitvà (nh là m t d u hi u tôn kính) nh ng theo Túc sanh truy n s 442 (IV. 16) c Ph t c giác bi t v Bà la môn b m tàu nh ng ã c c u kh i ch t u i do b i s b thí ôi dép c a ông ta.

⁷³ Th m chí nh v y, không có s khác bi t i v i s c m nh c a ngài, ngài ã cho v Ph t c giác ôi giày và cái dù c a mình. " c nuôi n ng y " - b n chú gi i H nh T ng Colombo và b n chú gi i Rangoon V.1 sukhe-dhita; b n chú gi i b ng ti ng La tinh c là sukkhethita.

⁷⁴ Kurudhammajàtaka, s 276, h p v i cái tên câu chuy n c a "Dhanan Jaya" c b t u trong b n chú gi i b ng ti ng La tinh thì n i dung th t rõ ràng, i v i ph n cu i c a nh ng câu k có tên là kurudhammacariyam; b n chú gi i H nh T ng 35, b n chú gi i H nh T ng Colombo, b n chú gi i H nh T ng Rangoon nó c là kururàjacariyam. C ng xem chú gi i kinh Pháp cú. N. 86ff ây nó trang 88 c ng nh Túc sanh truy n II. 367, c là kurudhamma c g i là n m gi i.

⁷⁵ Nh v y bàn chú gi i H nh T ng Colombo, b n chú gi i H nh T ng. Nh ng b n chú gi i H nh T ng Rangoon c là Indapattha- chú gi i H nh T ng Colombo c là Pattha.

⁷⁶ B n chú gi i H nh T ng 35, c ng có m i nhân sinh ph c, làm c s cho vi c ph c báu (xem ví d Trung b kinh I. 132, UJ. 285 ho c m i th p thi n) (xem ví d Tr ng b kinh III 269, Trung b kinh I 287, T ng ng b kinh V 266ff, i chi u. Netti. 43.), ngh a là tam nghi p ba thân, b n kh u, tam ý. C ng xem phía d i II 8, 2; III 14, 2. Theo ph ng oán c a Morris Kusale, "Kusale dasehi" n thu n là hình th c rút g n c a kusalehi" (xem ph n l i nói u c a ông ta trang XVI, n. 3) i v i b n H nh T ng b ng ti ng La tinh có liên quan n b n chú gi i H nh T ng 35.

⁷⁷ Hatthinàga.

-
- ⁷⁸ Nàga. H nói r ng v i c tin này ông ta s mang l i m a, b n chú gi i H nh T ng. 35. ũ d i, câu k th b y cho th y r ng không có ông ta ch c h n s không có h n hán.
- ⁷⁹ Đ t c qu v Toàn giác.
- ⁸⁰ Gaja.
- ⁸¹ N c cúng d ng.
- ⁸² Nàga.
- ⁸³ B n chú gi i H nh T ng 38, H nh T ng xu t b n Rangoon, b n H nh T ng xu t b n Colombo g i là tass, "b i ông ta" H nh T ng b ng ti ng La tinh là tasminir.
- ⁸⁴ Nàga n u ông ta th t b i u tiên thì có l ông không th t c qu v Toàn giác, b n chú gi i H nh T ng. 38.
- ⁸⁵ Kinh Mahasudassana, Tr ng b s 17, Túc sanh truy n Mahàsudassana s 95. Tôi theo s l i k H nh T ng in Rangoon và Colombo b i vì s s p x p d ng nh t th n H nh T ng b ng ti ng La tinh.
- ⁸⁶ H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là mudusabhà, b n chú gi i H nh T ng 42 - vi t là subhà, b n H nh T ng in Rangoon, Colombo vi t là mudù subhà.
- ⁸⁷ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là Vanipako, b n chú gi i H nh T ng 44, H nh T ng in Colombo vi t là Vanibbake, b n H nh T ng in Rangoon vi t là Vanibbako. Xem BHSD.
- ⁸⁸ H nh T ng b ng ti ng La tinh, H nh T ng in Rangoon vi t là bhogam, H nh T ng in Colombo vi t là dànám.
- ⁸⁹ H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là pinatthi, H nh T ng Rangoon, H nh T ng Colombo vi t là na pinatthi i chi u I 5.3. Không có trong b n d ch. Không c ch ng minh n u chúng ta ch p nh n b n chú gi i H nh T ng.
- ⁹⁰ B n H nh T ng ti ng La tinh, b n H nh T ng in Rangoon vi t là vajjani, b n H nh T ng in Colombo vi t là vejjam.
- ⁹¹ S viên mãn v nh ng chúng sinh và c a riêng tôi, b n chú gi i H nh T ng.
- ⁹² B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là ùnadhanam; b n chú gi i H nh T ng, b n chú gi i in Rangoon, Colombo vi t là ùnamanam. "do b i b thíc a tôi ch a c viên mãn tôi ã không t c s th a mãn" b n chú gi i H nh T ng.
- ⁹³ Đ i v i cách c xem ph n trên, câu k 6. N.
- ⁹⁴ B n H nh T ng b ng La tinh vi t là apaccàyo; b n chú gi i H nh T ng, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vi t là àso.
- ⁹⁵ Đ i chi u kinh Mahà - govinda, Tr ng b II. 230ff; c ng nh Mahàvastu III. 197ff.
- ⁹⁶ Đ c d t tên Tr ng b II. 236.
- ⁹⁷ Naradeva ây là các v vua. B n chú gi i H nh T ng. 45 c p s vi c này i v i các v vua và t t c nh ng ng i tr vì khác, Khattiya, Jambudìpa.

⁹⁸ Đi u này d ã ng nh có ngh a là không t ch i vi c b thí ho c c ng không t ra yêu thích. Cùng v i s so sánh nh ng hình th c áp d ng khác, Ph t Tông. XI. I, Mi Tiên v n áp 21.

⁹⁹ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là pin' atthi, các b n H nh T ng in Colombo vi t là Napi n' atthi. Đ i chi u. I. 4. 7.

¹⁰⁰ B n chú gi i H nh T ng 47 varamdhanan Ti uttamam icchitam và dhanam, s giàu sang t t b c c mong c u cho.

¹⁰¹ Túc sanh truy n Nimi, s 541.

¹⁰² C a b n thân và nh ng ng i khác, b n chú gi i H nh T ng. 51.

¹⁰³ Nh ng ng ng c a d n vào b n h ng, b n chú gi i H nh T ng. 53.

¹⁰⁴ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là naranàrinam, àn ông và àn bà, các b n H nh T ng in Rangoon và Colombo vi t là naràdinam. B n chú gi i H nh T ng nói: không ch v súc sinh mà c ng nói v các loài ng qu .

¹⁰⁵ C ng nh v y chú gi i H nh T ng trang 54.

¹⁰⁶ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng vi t là abbhocchinnam; b n H nh T ng in Colombo, Rangoon vi t là abbo. Ông ta th c hi n vi c b thí liên t c vì vi c duy trì s s ng.

¹⁰⁷ Nh v y mà viên mãn b thí.

¹⁰⁸ Túc sanh truy n khadahàla s 542. Đ i v i nh ng b n d ch c bi t khác xin xem Handurukande, trang 87. Đ c c p Mi Tiên v n áp 203.

¹⁰⁹ B n chú gi i H nh T ng 58 Cadarà Jacariyam.

¹¹⁰ Tên c c a thành Bārānasī b n chú gi i H nh T ng trang 58.

¹¹¹ B n chú gi i H nh T ng 61, các b n H nh T ng in Colombo, Rangoon vi t là yannavātato, b n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là vātako.

¹¹² Đ i v i s bàn c i t v ng khó này xin xem A. K. Coomaraswamysamvega, "Aesthetic shock", HJAS b s 7, s 3, tháng 2. 1943.

¹¹³ Khàdati, ng t cho vi c n các th c n c ng.

¹¹⁴ Etam atthavasam natvà nh suttanipàta 297. ây lý do cho vi c b thí là hoài bão v qu t i th ng c ng nh là m t ph ng ti n t c s gi ác ng .

¹¹⁵ Bhavàbhavē, nh ng ki p khác. B n chú gi i H nh T ng không gi i thích ây.

¹¹⁶ Túc sanh truy n Sivi, s 499, c c p Mi Tiên v n áp 120.

¹¹⁷ B n chú gi i H nh T ng 64 "m t món qu c a con ng i bình th ng"

¹¹⁸ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là vimamsayāmi, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vi t là vì.

¹¹⁹ B n ti ng La tinh vi t là phalitasiro, các b n in Colombo và Rangoon vi t là palita.

¹²⁰ R i m i ng i s có m t con m t, b n chú gi i H nh T ng. 65.

-
- ¹²¹ M c dù v Bà la môn bi t c ý ngh c a ông ta, b n chú gi i H nh T ng 65, nh c mô t l i k ti p theo.
- ¹²² V y s c a Sivi.
- ¹²³ B n H nh T ng ti ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 68 vi t là dandayi, các b n in Colombo và Rangoon vi t là dandhayi.
- ¹²⁴ B n ti ng La tinh vi t là va tibbake, W. R i v i vanibbake xem I. 4 6n.
- ¹²⁵ Tàlaminja nh ng có l có ý ngh a nhân c a m t qu t m t cây c ..
- ¹²⁶ Cittassa annathà, xin xem Critical Pàli Dictionary, Copenhagen, 1924, S. V. Đ c annathà. Cùng m t thành t Ph t Tông 60, Túc sanh truy n. I. 46 b n chú gi i Appadàna 50.
- ¹²⁷ Túc sanh truy n Vessantara, s 547, chuy n Malla s 9. Thu m c chi ti t Lamotte, Traité t p 2, trang 713. Đ c p n Vessantara và Túc sanh truy n Mi Tiên v n áp 113, 274 b n chú gi i Lu t t ng 245 và chú gi i Pháp cú kinh i.84, 115, iii.164, b n chú gi i B Phân tích. 414, Mahāvamsa 30.88, Culavamsa 42.5.
- ¹²⁸ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là Phussatì, nh ng Phusatì c dùng trong các câu k 7, 8, 10.
- ¹²⁹ Các H nh T ng b ng ti ng La tinh và H nh T ng in Colombo vi t là camahesiyà, H nh T ng in Rangoon vi t là mahesi piyà.
- ¹³⁰ M c dù s nhi u c a atitasu jàtisū, b n chú gi i H nh T ng 74 xác nh n r ng ki p quá kh thì úng ngh a.
- ¹³¹ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh và b n H nh T ng in Colombo vi t là disvā, nh ng in Rangoon vi t là natvā.
- ¹³² B n H nh T ng b ng ti ng La tinh, b n H nh T ng in Rangoon vi t là vare nh ng in Colombo vi t là vara, b n chú gi i H nh T ng 75 vi t là varāti varrasu varam gamha, ch n m t c ân trong nh ng c ân.
- ¹³³ Xem Túc sanh truy n VI. 482, 497, Mi Tiên v n áp 376, 385, 410 cho cái tên c a loài cây này 9.
- ¹³⁴ Có ngh a là Nh Lai là m t c ân c dâng n cho bà ta, b n chú gi i H nh T ng 76.
- ¹³⁵ Th ô c a v ng qu c Sivi n i Sivi và con trai ông ta là Sanjaya tr vì.
- ¹³⁶ Chú gi i H nh T ng 77, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vi t là addhike, b n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là patthike, c ghi nh n nh là av. 1 b n H nh T ng in Colombo vi t là patthi-, pathi- (c ng c ghi nh n b n H nh T ng in Rangoon).
- ¹³⁷ Khine, c ng c gi i thích b n chú gi i H nh T ng 77.
- ¹³⁸ Ng i dân Vaisya.
- ¹³⁹ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là mettikam, b n chú gi i H nh T ng 78, b n H nh T ng in Colombo vi t là matti l u ý c c là metti - c ng trong b n H nh T ng in Rangoon.

¹⁴⁰ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là mettika-, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng in Rangoon, Colombo vi t là pettika-

¹⁴¹ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh, Túc sanh truy n VI. 485 Jàto'mhi, c ghi nh n H nh T ng 78 cùng v i b n H nh T ng in Rangoon và Colombo c là Jàt' ettha.

¹⁴² trong Vassas.

¹⁴³ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là Yàcetvā, b n chú gi i H nh T ng, các b n H nh T ng in Rangoon và Colombo, Túc sanh truy n VI. 486 vi t là Sàvetvā.

¹⁴⁴ Cõi tr i th 33 (c t tên b n chú gi i H nh T ng 79, Thanh t nh ao 424) n m trên nh núi Tu Di (Suneru) c bi t nh là cõi c a núi Tu Di. Ho c có ý ngh a là núi Tu Di và cõi hoan l c Diêm phù (Jambudīpa) và cõi núi Tu Di. Đi u này có ngh a là tô i m cho cõi c a núi Tu Di (b n chú gi i H nh T ng).

¹⁴⁵ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh vi t là addhadhamāse, b n H nh T ng in Rangoon và Colombo vi t là anvaddha-, c ng nh b n chú gi i H nh T ng. 80 c chú thích b ng anu - addhamāse. Xin xem Lu t t ng IV. 145 anvaddhamāsan ti anuposathikam, m i ngày bát quan.

¹⁴⁶ Nh c v ch rõ b n chú gi i H nh T ng. 81 các câu k b t u ây (16, 17, 18, 19, 20 ã x y ra I. 3. 2 - 5)

¹⁴⁷ Tính luôn nh ng ng i con trai c a vua Sivi và theo th c t t t c m i ng i ngoi tr vua Sanjaya, hoàng h u Phusat i và công chúa Maddi, b n chú gi i H nh T ng 82.

¹⁴⁸ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh và b n H nh T ng in Colombo vi t là ayācissam, b n H nh T ng in Rangoon vi t là -cisam.

¹⁴⁹ Kannabherin ti gugalamahābherim, b n chú gi i H nh T ng 85, m t c p tr ng l n ho c có l là cái tr ng l n.

¹⁵⁰ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là àyācayitvā; V. 1. Àsāvayitvā b n chú gi i H nh T ng và nh v y b n H nh T ng in Colombo v i V. 11, sàvetvā, àyāvayitvā, b n H nh T ng in Rangoon vi t là sāvayitvā. Đ c gi i thích b n chú gi i H nh T ng b ng ghosāpetvā.

¹⁵¹ B n H nh T ng b ng ti ng La tinh và b n H nh T ng in Colombo vi t là dānema mam, b n in Rangoon vi t là dānen' imam.

¹⁵² Nivattitvā vilokite, i chi u Tr ng b II. 122. N i ây l n cu i cùng c Ph t "nhìn thành Vesāli cùng v i hình dáng c a con voi" Nāgapalokitam V. Apaloketvā, i chi u Divy 208.

¹⁵³ Bimba, m t hình nh, c ng là m t lo i qu b u. Theo nh ghi nh n c a BCL trang 103, n. 2" dòng dũi Jalam hatthe àkiritvā brāhmanānam adam gajam theo kinh c a h i Pāli Text thì b b i trong nh ng ph n hi u ính khác và không c b sung b n chú gi i. Do ó tôi không c tho i mái khi d ch nó".

-
- ¹⁵⁴ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là yanti, b n chú gi i H nh T ng 86, b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vi t là enti.
- ¹⁵⁵ Các b n H nh T ng vi t b ng ti ng La tinh và in Colombo vi t là pavane, b n in Rangoon vi t là bhavana.
- ¹⁵⁶ B n ti ng La tinh vi t là ubbidhà, b n in Rangoon vi t là ubbidhà, b n in Colombo vi t là ubbiggà.
- ¹⁵⁷ Mãnh l c công c c a ông ta, b n chú gi i H nh T ng 87.
- ¹⁵⁸ B n ti ng La tinh vi t là Mātulā, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon c ng nh chú gi i b n H nh T ng 88 vi t là Mātule gi nó là m t thành ph v ng qu c Ceta.
- ¹⁵⁹ Chú gi i H nh T ng gi i thích i u này b i vì có nhi u s liên quan bi tr ng chính B -tát Vessantara ã i n trong nh ng hoàn c nh nh v y.
- ¹⁶⁰ Đi u này c p n "b n ng i chúng tôi", b n chú gi i H nh T ng 88.
- ¹⁶¹ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là Vissu-.
- ¹⁶² Asunno; CPD a ra s c n m n cho o n v n này. B n chú gi i H nh T ng 89 - 90 nói r ng "th m chí khi n i n c có nhi u ng i (asunno) thì Nh Lai c ng (không l i bi ng) trong vi c phát tri n t asunna thành asunne thì c ng là m t cách c, ch c a tôi thì ông ng i do s chi m c c a tôi s n sóc nh ng a con, ó tôi ã s ng. Qua s c m nh tâm t c a B -tát t t c thú v t cách ó ba do tu n c ng h ng c lòng t bi".
- ¹⁶³ Ngh r ng ông ta s viên mãn b thí .
- ¹⁶⁴ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là silavatini, b n chú gi i H nh T ng 94 - 5 (v n xuôi), các b n H nh T ng in Rangoon và Colombo vi t là vantim.
- ¹⁶⁵ Đôi tay c a v Bà la môn giang ra, b n chú gi i H nh T ng 95.
- ¹⁶⁶ B -tát ngh r ng, t c nh cao c a b thí ngài s i n s giác ng .
- ¹⁶⁷ B -tát không ngh v s au kh , ngài không gi nó (trong tâm), b n chú gi i H nh T ng 96, t t c các v B -tát c ng ph i th c hành n m i thí: tài s n, u, t chi ho c m t, m ng s ng, v và con.
- ¹⁶⁸ Đ i chi u I. 8. 15 câu k c trích d n Mi Tiên v n áp. 117.
- ¹⁶⁹ Câu k c trích d n Mi Tiên v n áp. 281 c c p H nh T ng cùng tên.
- ¹⁷⁰ Nh ng ng i khác c ng n, b n chú gi i H nh T ng. 100.
- ¹⁷¹ Có ngh a là nh ng s th ng tr m mà B -tát ã ph i tr i qua. B n H nh T ng ti ng La tinh, b n chú gi i Apadana. 51 vi t là dukkham, các b n H nh T ng in Rangoon và Colombo, Túc sanh truy n i.47 vi t là dukham.
- ¹⁷² B n H nh T ng ti ng La tinh, b n H nh T ng in Colombo vi t là sanātibhi, b n chú gi i H nh T ng. 101 vi t là -tīhi, b n H nh T ng in Rangoon vi t là sannatibhi. Đ i chi u. III. 3. 4n.

¹⁷³ B n ti ng La tinh vi t là pavisàmi, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon và b n chú gi i H nh T ng vi t là pavisàmi.

¹⁷⁴ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là pàto padissare, các b n in Rangoon và Colombo vi t là pàto ca dissare.

¹⁷⁵ S t t n sát các sinh v t, tà ki n ... và b thí, trì gi i ... b n chú gi i H nh T ng 103.

¹⁷⁶ B n ti ng La tinh vi t là gavesinisu , b n in Colombo vi t là gavesiyu , b n chú gi i H nh T ng 104, b n H nh T ng Rangoon vi t là gavesisu .

¹⁷⁷ B n ti ng La tinh vi t là nisajja cin besi, b n in Colombo vi t là nissajja cintesim,, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng in Rangoon vi t là nisajja cintesim.

¹⁷⁸ Các b n H nh T ng ti ng La tinh và hai b n in Rangoon và Colombo vi t là màsà và, b n chú gi i H nh T ng vi t là na màsà. Ph n này và mugga, u xanh c hai u là nh ng h t u.

¹⁷⁹ B n ti ng La tinh vi t là yadi eti, các b n H nh T ng Rangoon và Colombo vi t là yadi koci eti.

¹⁸⁰ B n ti ng La tinh vi t mam' antike, các b n khác Rangoon và Colombo vi t là mama santike.

¹⁸¹ Túc sanh truy n con th rùng mình không làm khó ch u ng i khác. (Xem câu k 1, 12) nh v y b t c nh ng sinh v t nh nào s ng trong lông c a nó b t ch t. B n chú gi i H nh T ng thì t ng t .

¹⁸² B n H nh T ng La tinh vi t là dhùmamayati, sai v n ph m, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng in Rangoon vi t là dhamadhamàyati, b n H nh T ng Colombo vi t là dhama dhamàyati, t o nên ti ng n dhamadhama. Đ i chi u III 9.4.

¹⁸³ Sameti, chú thích c a chú gi i H nh T ng 107 b ng v àpasameti.

¹⁸⁴ Deti cùng trong sách. Uppàdeti.

¹⁸⁵ Theo truy n th ng câu chuy n này k t thúc v i v tr i Sakka t o nên m t con th gi ng nh con th trên m t tr ng (có th nhìn th y các vùng nhi t i) Túc sanh truy n i.172 nói r ng ó là m t trong b n i u k di u c a ki p này là toàn b c a nó gi ng nh hình con th s kéo dài s s ng trên m t tr ng. M t hình th c khác c a b n s k di u này là không có kh n ng t cháy m t khu v c nào ó, xem ph n III 9 d i.

¹⁸⁶ Trên ký hi u c a nh ng câu k ti p theo xem l i gi i thi u trang XI.

¹⁸⁷ B n chú gi i H nh T ng 108 dùng Bràhmano nh là thu c c a Akitti m c dù v này là m t ng i Bà la môn tr c khi tr thành m t n s ã không c nói n trong câu chuy n c a ông ta I.1.

¹⁸⁸ Parikkhàra hi n nhiên ý ng h a c a nó th t c n thi t c sinh ra nh chín ng i u tiên c a ph m này i v i con th hoàn thành b thí cao th ng,

nghĩa là b thí m ng s ng c a mình. Đ c hoàn t t ph m h nh và ph m h nh cao h n c a b thí b ng cách b thí tài s n và t chi c a h (k luôn c b thí m t, v và con) xem I. 9. 52n và II. 10. Sn.

¹⁸⁹ Túc sanh truy n i. 45, b n chú gi i Ph t Tông. 59, b n chú gi i Apadana. 49 c p n Túc sanh truy n sasapandita, trích d n l i k này minh h a nh cao c a b thí .

¹⁹⁰ Kunjara.

¹⁹¹ Gunena, c gi i thích nh là sīlagunena b n chú gi i H nh T ng 110.

¹⁹² Gaja.

¹⁹³ Các b n ti ng La tinh, b n in Rangoon vi t là napi àlakakàsuyà, b n in Colombo vi t là na piyàlhaka-, v i vil. Napi àlahaka-, b n chú gi i H nh T ng III à laka- (m t t kép khác) v 5. V. CPD.

¹⁹⁴ B n ti ng La tinh vi t là samàgahite, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Rangoon vi t là sahaga, b n h nh t ng Colombo vi t là samam gahita.

¹⁹⁵ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng vi t là bhisamulà, hai b n H nh T ng Colombo và Rangoon vi t là -mùlala, nh ng cánh hoa sen.

¹⁹⁶ M t b n d ch thoát d a trên b n chú gi i H nh T ng 112 v patibalo bhavet sam yàva rajjampi mà nu sam, "tôi có kh n ng không ch tiêu di t anh ta ng i n b t tôi mà ngay c toàn b qu d t này".

¹⁹⁷ Pakkhi pantam.

¹⁹⁸ B n ti ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng vi t là Àlake, b n H nh T ng Colombo vi t là Àlhake, b n Rangoon vi t là àlake. Nh v y B -tát c ng c ng cho th y quy t nh v ng ch c (c ng là m t h nh), b n chú gi i H nh T ng 113.

¹⁹⁹ Túc sanh truy n Bhùridatta s 543.

²⁰⁰ B n chú gi i H nh T ng 115 Bhùri là trái t, datta là tên cha m ông ta t. B ng trí tu cao th ng c a B -tát ngài gi ng nh qu t. Do ó g i là v B -tát Datta thông thái.

²⁰¹ C ng trong sách, th n thông c a Xà v ng.

²⁰² B n chú gi i H nh T ng 117, Tàvatimsa.

²⁰³ Cùng trong sách Mãn xà v ng. B -tát là m t trong b n v vua tr i.

²⁰⁴ Cùng trong sách, tái sinh , nghĩa là trong m t s ki p t ng lai.

²⁰⁵ Cùng trong sách ch ng h n nh là r a m t.

²⁰⁶ Nh ph m 11. 10.2. N ng l c m nh g p b n l n, chú gi i Trung b III.194 trong Trung b I. 481 = 8 T ng ng kinh II.28 = T ng chi b I.50: "tôi s n sàng, da, gân, x ng, và cho máu và th t kho i". Xin xem l i k ti p và b n chú gi i H nh T ng 117, nói r ng chavicamma là m t y u t ph n còn l i c dùng riêng l . Do ó Bel làm sai l c b n chú gi i: "T vô l u h c: Gi i, Đ nh, Tu , Gi i thoát" m c dù nh ng hình th c này t o nên b n anga y u t , thành ph n T ng chi kinh II.79.

- ²⁰⁷ B n chú gi i H nh T ng 122, b n H nh T ng Rangoon vi t là àlambàyano, b n Colombo vi t àlambano.
- ²⁰⁸ B n ti ng La tinh vi t Àlampànenana, b n Colombo vi t Àlambà ena, b n Rangoon vi t Àlambàyena na.
- ²⁰⁹ B n ti ng La tinh vi t uppattanà, b n chú gi i H nh T ng 122 vi t uppattanà, b n H nh T ng Colombo và Rangoon vi t uppattamam. B n chú gi i H nh T ng dùng t parivattanà trong ph n gi i thích, v i phân i chi u parivatteyyam ... Lu t t ng i.7. ây ngài M c-ki n-liên cho r ng ông ta s o l n qu a c u.
- ²¹⁰ Đ i chi u ph m II.1.9.
- ²¹¹ Túc sanh truy n Campeyya, s 506.
- ²¹² Mãn xà v ng s ng d i sông Campà gi a Anga và Maggadha.
- ²¹³ Dhammika c gi i thích là Dhammacàrin, pháp s , chú gi i H nh T ng 126.
- ²¹⁴ B n ti ng La tinh vi t ahikundika, b n chú gi i H nh T ng 130 vi t -gunthika, b n H nh T ng Colombo -gun ika, b n Rangoon vi t Tundika.
- ²¹⁵ Dhamacàrin, chú gi i H nh T ng. 129, ng i gi i thích giáo pháp v m i cách c x t t p.
- ²¹⁶ Cùng trong sách 130 gi i thích kīlati b ng kīlāpeti.
- ²¹⁷ Ch c ng c a vua Uggasena c a x Barānāsī.
- ²¹⁸ B n H nh T ng La tinh vi t yam so vannam cintayati nīlapitam va lohitam, b n H nh T ng Colombo vi t yam so vannam cintayati nīlan ca pīta lohitam; b n Rangoon vi t yam yam so vannam cintayi nīlam va pītalohitam.
- ²¹⁹ Qu v Ph t phù h p v i nguy n v ng c a B -tát c th c hi n đ i chân c a c Ph t Dipankara, b n chú gi i H nh T ng 130f.
- ²²⁰ Đi u này đ ng nh c p n thân th , b n chú gi i H nh T ng 131.
- ²²¹ Túc sanh Cullabodhi, s 443, c ng nh Túc sanh truy n Māla s 21.
- ²²² Nekkhammam abhinikkhamim, "tôi tuyên b t b th gian và đ c l c c a nó, b i vì s sanh t luân h i cho nên Níp bàn thì g n k " b n chú gi i H nh T ng 133
- ²²³ Dutiyikā, ng hành... trong i s ng gia ình.
- ²²⁴ Nirālaya, chú gi i H nh T ng cho r ng gi ng àlaya v i tanhà, tham ái, ái đ c.
- ²²⁵ B n chú gi i H nh T ng 133 dùng nh là nāṭṭsu ta nhabandhanassa chinnattā, k t khi s i dây ái đ c ã hoàn toàn c t t.
- ²²⁶ M t đồng h h tr các T -kh u và n s .
- ²²⁷ T thú v t n chim chóc, b n chú gi i H nh T ng.
- ²²⁸ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo vi t tuyh' esākassa bhariyā (b n Colombo vi t bhāriyā), b n chú gi i H nh T ng 135, b n H nh T ng Rangoon vi t tuyhe sākā? Kassa bhariyā? Và có ngh a "cô ta là gì v i ngài - v hay em gái? Có ph i cô ta là v c a ng i khác?"

²²⁹ B n chú gi i H nh T ng 135 gi i thích r ng bà ta không ph i là v c a B -tát c ng nh ngài không ph i là ch ng c a bà ta sau khi ngài xu t gia. Bà ta là pháp s Bà-la-môn.

²³⁰ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo vi t là tassà, b n H nh T ng Rangoon là tissà.

²³¹ B n H nh T ng La tinh vi t là cetake, b n chú gi i H nh T ng, hai b n H nh T ng Colombo và Rangoon dùng cetake, b h c a nhà vua, rājapurisa.

²³² Odapattakiyà, m t v c k t hôn sau khi ch m vào bình n c c g i là adapattikà, b n chú gi i H nh T ng 135. M t trong m i lo i ng i v trong Lu t t ng iii. 140. Odapattakinn nàmaudakapattani àmasitva vāseti, ã ch m vào m t bát n c ông ta cho phép bà ta s ng trong nhà ông ta. B ng chú gi i Lu t t ng 555, nhúng hai bàn tay c a h vào bình n c, ông ta nói, c k t h p nh n c này, nh v y ng h b chia x . M i loài ng i v c ng c nêu lên b n chú gi i Vimānavatthu(73)

²³³ B i lý do i xu t gia cùng m t th i gian.

²³⁴ Sīlabbata, trì gi i b n chú gi i H nh T ng 136.

²³⁵ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t nāsādi vaddhitumpari, b n chú gi i H nh T ng, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t nāsāsi vaddhitupari. Đ i v i pari c là 'pari, b n chú gi i H nh T ng chú thích upari, uddhani.

²³⁶ Túc sanh truy n Mahisa s 278 in sai thành 275 b n H nh T ng ti ng La tinh. Đ i chi u Túc sanh truy n Māla s 33.

²³⁷ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là Vanacārako, b n chú gi i H nh T ng 140. B n H nh T ng Colombo vi t pavanacāriko.

²³⁸ Có l là m t m m á d c; b n chú gi i H nh T ng 140 vi t là olambakāsīlākeitiya.

²³⁹ B n chú gi i H nh T ng, m t n i tho i mái d i m t c i cây.

²⁴⁰ B n chú gi i H nh T ng 12 dùng Kini twam makhesi kanapena... mani có ngh a: s vi c không phù h p anh xúi gi c tôi làm vi c x u xa tàn sát nh ng sinh v t, v.v... và ông ta gi i lý do nh ng l i k ti p theo.

²⁴¹ Tato hīnatano bhavē b n chú gi i H nh T ng 142 dùng có ngh a, "Nh Lai s làm cho mình càng gi m giá tr h n, lamakatāro, con kh ngu d t c sinh ra m t l p th p h n (B -tát), con trâu s tr nên x u xa h n con kh "

²⁴² S trong s ch c a vi c trì gi i, b n chú gi i H nh T ng.

²⁴³ Con kh này.

²⁴⁴ T vi c tàn sát nh ng sinh v t, b n chú gi i H nh T ng 143. Nh ng con trâu khác có th làm nh ng i u mà con D -xoa (s ng trên cây) b o h , và gi t con kh . Nh ng con trâu này, ki m ch c l i khuyên c a D -xoa, v t qua s cảm d l y m ng c a ng i khác. Không có s ch ng t nh ng l i nói c a v B -tát

v i D -xoa c yêu c u gi i thoát. Câu k 10 là câu duy nh t có s t ng t Túc sanh truy n Mahisa.

²⁴⁵ Sahanto, chú thích b n chú gi i H nh T ng 143 b ng khamanto.

²⁴⁶ Đ c bi t i v i qu v toàn giác, nó không xa xôi v i v B -tát (cùng trang sách).

²⁴⁷ Túc sanh truy n Ruru s 482, i chi u Túc sanh truy n Mالا s 26. Cách gi i thích khác Jatakastaya s 17. Xin xem thêm Mi Tiên v n áp I, 292, n. 4.

²⁴⁸ B n H nh T ng La tinh vi t Suttatta. Các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t Suta.

²⁴⁹ B n chú gi i H nh T ng 144, nói paramasita - Samàhita c ng có ngh a là gi i c trong s ch và tâm t p trung t t, ho c tâm gi chánh ni m v gi i c trong s ch.

²⁵⁰ B n H nh T ng La tinh vi t papati, các b n in Rangoon và Colombo vi t papati.

²⁵¹ trong c hai tr ng h p nh ng ng i ch n không th áp b c anh ta.

²⁵² Cajitvā, th ng th ng là hy sinh, đ t b , ây đ ng nh có ý ngh a c a li u l nh.

²⁵³ Tassa, nói t ng quát v i ý ngh a v t b sung, b n chú gi i H nh T ng 146 b sung thêm r ng tattha c ng là ti ng Pàli (ngh a là: v n t , kinh i n) và ngh a có ây là nadiyam. Đây là a i m thu t l i s ít và có th ng ý "g n con sông".

²⁵⁴ Sau hai ho c ba ngày khi con nai ã cho anh ta n nhi u lo i tr ái cây. B -tát bi t r ng anh ta ã h i s c.

²⁵⁵ "Đ ng k l i cho nhà vua ho c t t ng r ng con nai vàng s ng nh v y và m t n i nh th ". B n chú gi i H nh T ng 147.

²⁵⁶ Nimminim. B n chú gi i H nh T ng 150 vi t tam parivattesini ... tassa maranam nivāresini, i chi u ph m II. 9. 7 thay th anh ta (b n thân tôi) Nh Lai giúp anh ta thoát ch t.

²⁵⁷ Túc sanh truy n Mātanga s 494. b n chú gi i H nh T ng 152 gi i là Mātangapandita.

²⁵⁸ Cùng trong sách, ng i có n ng l c thi n; jhāna.

²⁵⁹ M t ng i Bà-la-môn t b gia ình i xu t gia.

²⁶⁰ B thành b y m nh vào ngày th b y.

²⁶¹ H nh T ng La tinh vi t Ee kuppeyyam, b n chú gi i H nh T ng 157. B n H nh T ng Colombo pakuppeyyam, b ng Rangoon pakupeyyam.

²⁶² V i vi c b nát u ó.

²⁶³ Duttha, ô nhi m, x u xa, th ng do b i c n gi n và thù h n (c hi u).

²⁶⁴ Trong Túc sanh truy n và b n chú gi i H nh T ng 160 ph ng ti n này, yoga mà B -tát vào ngày th b y ã ng n c m t tr i m c và nói v i m i ng i n u B -tát m t tr i m c thì u c a v n s Bà-la-môn s v tan b y m nh. Vì th

B -tát b o h l y m t t ng t sét t nó trên u ng i Bà-la-môn. R i B -tát cho m t tr i m c th là t ng t sét b ra làm b y m nh. Nh th v Bà-la-môn thoát kh i l i nguy n c a ông ta.

²⁶⁵ Túc sanh truy n Dhamma, s 457. Đ c nói n Mi Tiên v n áp 202.

²⁶⁶ B n H nh T ng La tinh vi t Dhammàdhammadevaputtacariyam.

²⁶⁷ B n H nh T ng La tinh vi t mahàyakho, các b n khác Colombo, Rangoon vi t mahàpakho, b n chú gi i H nh T ng 161 mahesakho, c gi i thích b ng mahàparivàro.

²⁶⁸ M t devaputta tái sinh cõi tr i (kàmàvacara). Adhamma gi ng nh v y là devaputta tái sinh cùng th gi i ch thiên, b ng chú gi i H nh T ng 161f.

²⁶⁹ Dasakusalakammapha, xem ph n I. 3, I, III. 14. 2.

²⁷⁰ B n H nh T ng La tinh vi t pàvake, b n chú gi i H nh T ng 162, các b n in Colombo, Rangoon vi t là pàpake. Ví d m i lo i l a c trình bày Trung b kinh I.286f, và c nói t i Túc sanh truy n IV.10 b ng t a gi ng nhau c a chúng - akusalakammapha c a tác gi BCL " t cháy v i 10 lo i l a" ph i c liên h v i cách c pàvake và hai ngh a c a dīpeti, nhóm, t l a và minh h a, gi i thích.

²⁷¹ S i u di n ra trên b u tr i trong Túc sanh truy n. B n chú gi i H nh T ng 162 do ó ghép vào ây t àsana, g n, k bên (jambadīpa).

²⁷² Samimhàti samàgatà sammukhì bhùta, b n chú gi i H nh T ng 163. H g p nhau khi ang i ng c chi u v i nhau cùng v i oàn tùy tùng.

²⁷³ B n H nh T ng La tinh vi t là asma, b n chú gi i H nh T ng 2, b n H nh T ng in Colombo, Rangoon vi t là bhesma. Đ i chi u assa và bhasma, Morris b c a h i Pàli Text (JPTS) 1891 - 3, p. 10.

²⁷⁴ Xem n.7.

²⁷⁵ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Colombo vi t là pakuppeyyani b n H nh T ng Rangoon kup-.

²⁷⁶ Phát sinh khantivàmettā (nh n nh c và tâm bi) hai , c ng là lòng nhân t , b n chú gi i H nh T ng 166.

²⁷⁷ Cùng trong sách tāvade ti tam khaṇṇeva, ngay kho nh kh c ó, ngay l p t c.

²⁷⁸ nh ng s ki n khác c ghi chép l i khi quá kh atite, Devadatta b dt nu t, ví d Túc sanh truy n các s 222, 518. Túc sanh truy n Dhamma Adhamma, ây D -xoa hung ác, c ng hóa v i Devadatta. N m s ki n khác c ghi chép l i Mi Tiên v n áp 101, khi hi n ti n, etarahi, nh ng ng i làm vi c x u xa ác c b qu t nu t. M t trong nh ng k ó là Devadatta, xem Apadāna trang 300, b n chú gi i Apadā. 121ff, b n chú gi i Pháp cú kinh i. 147ff.

²⁷⁹ Jayadissa - Jātaka s 513.

- ²⁸⁰ Túc sanh truy n vi t là Jayaddisacariyam, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Rangoon vi t là Alīnasattu-, b n H nh T ng Colombo là Alīnassattu- và -satta.
- ²⁸¹ H nh T ng La tinh vi t là Kapillā, b n chú gi i H nh T ng 167, b n H nh T ng Rangoon vi t là kapilā, in Colombo là Kampilā. nh ng n i khác là kampilla.
- ²⁸² Tiêu di t nh ng k thù.
- ²⁸³ Sutadhama, B -tát ã nghe, ngh a là ã bi t, t t c các hoàng t p h i bi t, B -tát ã bi t nhi u, bahussuttā, b n chú gi i H nh T ng 168.
- ²⁸⁴ Trong sách. Có nh ng ph m ch t tuy t v i c a m t ng cao th ng.
- ²⁸⁵ B n H nh T ng La tinh vi t là anuttara-rarijjano, cao th ng , b n chú gi i H nh T ng anuratta - parijano, hi n dâng cho, b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vi t là anurakkha - parijano, b o v ; c bi t là v i t vô l ng tâm, ho c b thí, sangahavatthu (c c p ph m III. 14. 2 và c nêu lên Tr ng b kinh ii 152, 232, Apādana ii 32) xem b n chú gi i H nh T ng 168.
- ²⁸⁶ Con trai c a Yakkhinn, cùng trong sách.
- ²⁸⁷ Đ i chi u ph m II. 6. 11.
- ²⁸⁸ Hitavādī, ho c nói nh ng gi t t p, l i ích, nói m t cách thân thi n.
- ²⁸⁹ Túc sanh truy n Jayaddisa, t p V, 33 ây c p n con th nh y vào ng l a, xem trên I. 10.
- ²⁹⁰ Pitāmaha, t tiên? K n th t ng i, n a l t ng i là em trai c a nhà vua, và chú c a hoàng t .
- ²⁹¹ Túc sanh truy n Sankhapāla s 524.
- ²⁹² Hai trên , hai d i, b n chú gi i H nh T ng 175.
- ²⁹³ Xem ph m II. 2. 3.
- ²⁹⁴ Bhojaputtā, c gi i thích b ng luddaputtā chú gi i H nh T ng 177, c hai t u th y Túc sanh truy n V. 172 c phiên d ch "nh ng k dâm ng, nh ng k côn ".
- ²⁹⁵ Qu a c u to l n Sasāgara, v i bi n, b n chú gi i H nh T ng 178 c dùng nh có bi n bao b c xung quanh.
- ²⁹⁶ Theo b n chú gi i H nh T ng 178f, B -tát bi u l t t c nh ng ph m h nh. Câu k này c trích d n Túc sanh truy n I, 45, b n chú gi i Ph t Tông. 60. b n chú gi i Apandāna 50 mô t s cao c nh t c a trì gi i .
- ²⁹⁷ V ký hi u c a nh ng l i k sau, xem ph n gi i thi u trang XI.
- ²⁹⁸ Parikkhārā padēsikā. Ph m h nh c a chín ti n ki p, c nói n bài k S1 (v i nh ng l i k không ti p theo c p n các bài k trang 3 ph n tóm t t cu i ph m I, II, III) trên s xu t hi n là nh ng ph n c b n c n thi t k t thúc trì gi i nh c B -tát Sankhapāla th hi n. Chúng không tách r i v i thành qu cu i cùng, nh ng sappadesā, có l mang ý ngh a " c k t h p" ho c "sát

nh p v i nó", cho th y quá trình thông hi u y v tr i gi i là m t s quá trình ra t t . Đ i chi u ph m I. 10. S3.

²⁹⁹ Yassa kassaci. Đ i u d ng nh có ngh a là, nh ng ng i b t ch p ng i này gi g i n gi i c nh ng không k n m ng s ng. Đ i chi u b n chú gi i trong b kinh IV. 170 c a B -tát, b thí b t c i u g i, không có i u nào h n gi i c.

³⁰⁰ Túc sanh truy n Yuvanjaya s 460.

³⁰¹ B -tát ngh v s vô th ng và cu c i ng n ng i, b n chú gi i H nh T ng 183.

³⁰² Mahàmahim, v n ch ng qu t v i, có ngh a là v ng qu c.

³⁰³ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 184 vi t là hi pabbajim, hai b n H nh T ng Rangoon và Colombo vi t là parivajjim, b i "hi".

³⁰⁴ Ch ngh v o qu giác ng , b n chú gi i H nh T ng 185.

³⁰⁵ B n H nh T ng La tinh b . Đ i chi u III. 3. 10 n i Nh Lai, v i Nh Lai, x y ra.

³⁰⁶ Túc sanh truy n Somanassa s 505.

³⁰⁷ B n H nh T ng La tinh vi t là Indapatthe, b n chú gi i H nh T ng 186, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t -patte.

³⁰⁸ Đ c tin, nhi u s tin t ng và ... b n H nh T ng 186.

³⁰⁹ Đ i chi u ph m II. 9. 2n.

³¹⁰ B n H nh T ng La tinh vi t là àsi, hai b n in Colombo và Rangoon vi t là ahosi.

³¹¹ B n H nh T ng La tinh vi t là so jivati, các b n in Colombo và Rangoon b so.

³¹² B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 190, b n H nh T ng Colombo vi t tan-, b n Rangoon vi t atandulam.

³¹³ B n H nh T ng La tinh, hai b n khác Rangoon và Colombo u dùng ca, b n chú gi i H nh T ng dùng va.

³¹⁴ Dhamma.

³¹⁵ B n H nh T ng La tinh, b n Colombo vi t là ahosi, b n Rangoon l i vi t ahu.

³¹⁶ Ngh a là t t p, kusala, thân th , b n chú gi i H nh T ng 191.

³¹⁷ Somanassa trông th y ông ta t i cây và bi t ông y là ng i bán rau qu , pan ika, b n chú gi i H nh T ng 190.

³¹⁸ Vàng, c ch m tr tinh vi ho c không, c ng trong sách 191. Vàng ã không c b thí cho nh ng n s . H nh T ng La tinh vi t là àhariyyatu, b n chú gi i H nh T ng, các b n in Colombo và Rangoon vi t là -iyatu.

³¹⁹ Đ c g i nh là "v tr ng gi , gia tr ng", b n chú gi i H nh T ng.

³²⁰ Th i gian khi nhà vua s tr v (cùng trong sách).

³²¹ Tatth'eva b t c n i nào ông ta g p anh ta (B -tát) cùng trong sách.

- ³²² Thân th c a B -tát (cùng trong sách).
- ³²³ B n H nh T ng ti ng La tinh vi t là tatth'akàrunika, b n chú gi i H nh T ng 191, các b n H nh T ng in Colombo và Rangoon dùng tatthakàranikà.
- ³²⁴ B n H nh T ng La tinh vi t là dàlayetvà, b n in Colombo vi t dàlayitvà, b n chú gi i H nh T ng 194. B n in Rangoon vi t là dàlayitvà.
- ³²⁵ Do o t ng, mù quáng, B -tát nh n th y c s nghèo c a tham d c, b n chú gi i H nh T ng 194.
- ³²⁶ Túc sanh truy n Ayoghara s 510, i chi u Túc sanh truy n Malla s 32.
- ³²⁷ Ayoghara. B -tát c nuôi d y ây tránh c s r c r i c a loài phi nhân, D -xoa n ã n th t hai ng i anh, b n chú gi i H nh T ng 195f.
- ³²⁸ B n H nh T ng La tinh vi t là pati positivo, các b n khác Colombo và Rangoon vi t là patiposito. B n chú gi i H nh T ng 197 gi i thích sampite b ng sambàdhe.
- ³²⁹ Vasudhà.
- ³³⁰ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo Saha ãtibhi, b n H nh T ng Rangoon Saka ãtibhi, b n chú gi i H nh T ng saka nàtithi ti sakehi nàtihi sammo - damànà visitthà (th ng th ng. w. r) anukkanthità. Đ i chi u I . 9. 56n.
- ³³¹ Rajjesu, rajje c s d ng b n chú gi i H nh T ng 197
- ³³² Uttama, c gi i thích nh nihinatama, cùng trong sách.
- ³³³ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo, b n chú gi i H nh T ng 198 vi t là viravantam mahàjanani, b n H nh T ng Rangoon - vante - jane
- ³³⁴ B -tát phá tan xi ng xích c a tham ái b n chú gi i H nh T ng.
- ³³⁵ Đ i chi u ph m III, I. 6 ph m III. 2. 16
- ³³⁶ Túc sanh truy n Bhisì s 488. Đ i chi u Túc sanh truy n Malla s 19. Khi v tr i Đ Thích th thách nh ng nguy n v ng cao th ng c a Mahàkancana (B -tát) và nh ng anh ch em c a ngài, t t c nh ng ng i này u là nh ng n s, b i lý do Mahàkancana chia x trái cây hái trong r ng nh ng tr c khi ông a vào mi ng thì th c n bi n m t, thân nhân c a B -tát chu c l y nh ng tai ng cho b n thân h n u nh có b t c t i l i nào v vì c tr m c p nhi u cành hoa sen bhisa.
- ³³⁷ B n chú gi i H nh T ng 200 Mahàkancana.
- ³³⁸ B n H nh T ng Rangoon thêm ca.
- ³³⁹ Đ c b sung b ng b n chú gi i H nh T ng 200 chú gi i ng n g n sotthiya, c hi u bi t b i uđita, có t c v c nâng lên.
- ³⁴⁰ Nh ng l i nói làm tai c a ông ta nóng b ng lên, gi ng nh l i cày b nóng lên khi cày su t c ngày.
- ³⁴¹ B n H nh T ng La tinh, b n Colombo vi t là patthayasi, b n Rangoon vi t yase 7. Các b n H nh T ng latinh, b n Rangoon vi t atthakàmo, b n Colombo -kàma, b n chú gi i H nh T ng 202 vi t là attha-, và nói atthakàmo ti attan atthakàmo... atthakàmo ti pi pàti.

-
- ³⁴² Các b n H nh T ng La tinh, b n Rangoon vi t atthakàmo, b n Colombo - kàma, b n chú gi i H nh T ng 202 vi t là atta-, và nói attakàmo ti attan atthakàmo... atthakàmo ti pi pàti.
- ³⁴³ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 202 vi t là sàveyyu , các b n H nh T ng Colombo, và Rangoon là savàyu
- ³⁴⁴ Bho, b n chú gi i H nh T ng nói h ang nói v i nh ng v Bà-la-môn.
- ³⁴⁵ B n H nh T ng La tinh vi t là pi, các b n H nh T ng Colombo và Rangoon vi t là va.
- ³⁴⁶ B n H nh T ng Colombo b ca
- ³⁴⁷ Túc sanh truy n Sona-Nanda s 532
- ³⁴⁸ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 209, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t là Sona- Túc sanh truy n là sona-
- ³⁴⁹ Tên c c a Bàranasì, Túc sanh truy n IV. 119
- ³⁵⁰ Do thi u hi u bi t, b n chú gi i H nh T ng 211, b n H nh T ng La tinh - otthatam, b n chú gi i H nh T ng, các b n H nh T ng Colombo và Rangoon vi t -tam
- ³⁵¹ Tham kh o tr l i ph m III. 3. Nhà b o sanh b ng s t, b n chú gi i H nh T ng
- ³⁵² B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng vi t nimantimsu, các b n Rangoon và Colombo -temsum
- ³⁵³ Trong vi c trì gi i... b n chú gi i H nh T ng.
- ³⁵⁴ Túc sanh truy n Mùgapakkha s 538 c ng g i là Túc sanh truy n Temiya
- ³⁵⁵ M t ng i câm và tàn t t
- ³⁵⁶ Vào ngày B -tát sinh ra có m t tr n m a rào l n làm t m ông ta, temiya
- ³⁵⁷ M c dù Pumo th ng c p n ng i nam, b n chú gi i H nh T ng 216 ây nó không có ngh a duy nh t m t a con trai, và nhà vua c ng không có con gái.
- ³⁵⁸ Các v vua r t tàn ác, ã tích l y nhi u l m l i d n n Niraya (h a ng c). B n chú gi i H nh T ng 218 nêu ra tato tatiye attabhàve aham niraye gato, tính cách c tr ng th ba t bây gi tôi ã ph i i n h a ng c. Ba tính cách " c tr ng" này c nêu rõ Túc sanh truy n VI. 2
- ³⁵⁹ B n H nh T ng La tinh vi t muccissam, b n chú gi i H nh T ng 218 munceyyam, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t muncissam.
- ³⁶⁰ V ng qu c b t h nh này, b n chú gi i H nh T ng.
- ³⁶¹ B n H nh T ng La tinh vi t kadàham, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t là Kathàham, khi nào Nh Lai s ?
- ³⁶² M c a B -tát m t ki p tr c.
- ³⁶³ Đ thoát kh i s cai tr tàn ác, b n chú gi i H nh T ng 219.
- ³⁶⁴ B n H nh T ng La tinh vi t pandiccam, các b n Colombo, Rangoon vi t là pandiccayam, c ng nh b n chú gi i H nh T ng 219 nói "ho c pandiccam này là m t cách c"

- ³⁶⁵ B n H nh T ng La tinh vi t bahumatam sappanimam, hai b n Colombo, Rangoon, Túc sanh truy n VI. 4 vi t là bàlamato bhava sabba pànimam,
- ³⁶⁶ Tava'om, H nh T ng La tinh.
- ³⁶⁷ Nh ng câu k 8 - 11 c x p t ây c ng nh các b n H nh T ng Colombo, Rangoon.
- ³⁶⁸ Tvam, ch Túc sanh truy n vi t là mam.
- ³⁶⁹ Gativivajjito, b n chú gi i H nh T ng, im l ng.
- ³⁷⁰ Đ th xem B -tát có ph i là câm i c, m t ng i tàn t t.
- ³⁷¹ Kàlakani, có tai màu en. Đ i chi u b n chú gi i Pháp cú kinh iii. 31, 38 v tính ng bao hàm m t i u x u.
- ³⁷² B n H nh T ng La tinh vi t janapadà, các b n in Colombo, Rangoon vi t là jàna-
- ³⁷³ Vethevà rājavethanam, c ng c gi i thích b n chú gi i H nh T ng 223.
- ³⁷⁴ B n H nh T ng La tinh vi t hatthamuncitam, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Colombo vi t -muncito, b n Rangoon muccito.
- ³⁷⁵ B n H nh T ng La tinh tajjanto, b n chú gi i H nh T ng, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t ento.
- ³⁷⁶ Tham kh o nhi u kinh di n khác nhau nh ng ng i nuôi n ng Nh Lai tìm cách khám phá i u gì b t n x y ra v i ngài cho t i khi ngài c 16 tu i, xem l i k 10.
- ³⁷⁷ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo vi t là vatam, b n Rangoon ch dùng tam.
- ³⁷⁸ Đ i chi u ph m I. 8. 16, ph m III. I. 6.
- ³⁷⁹ Mô t s cao c c a quy t nh , l i k này c trích d n Túc sanh truy n I. 46. B n chú gi i Ph t Tông. 61. B n chú gi i Apandàna. 51, t t c c na (pi) me dessam mahàyassam, s giàu sang (ho c nh ng ph n l n lao ti p theo) c ng không th a mãn (Nh Lai) tôi i v i c a H nh T ng là attà na me ca dessiyo.
- ³⁸⁰ B n H nh T ng in Rangoon vi t "nhét tôi (Nh Lai)", ng c l i v i âm lu t, nh ng hòa h p v i các câu k ph m III. 7 và ph m III. 9. 14.
- ³⁸¹ Túc sanh truy n Vānarinda s 57. B n H nh T ng La tinh, ph n gi i thi u XIV gi ng v i s 208, BCL v i s 250.
- ³⁸² Sumsuṃāra. câu k ti p kumbhila.
- ³⁸³ Có m t t ng á gi a sông gi a ng n b sông và m t cù lao trên ó có nhi u cây trái. M t ng i b n cùng chung v i cá s u mu n n trái tim c a con kh vì th cho n khi con kh (B -tát) l a c cá s u, nó n m trên t ng á b t kh , b ng cách y ã b r i c cá s u c n i cung c p ch n và s an toàn.
- ³⁸⁴ Ngh a là t ng á trên sông, b n chú gi i H nh T ng 229.
- ³⁸⁵ R i con kh s nh y t t ng á n n i nó sinh s ng (cùng trong sách).

-
- ³⁸⁶ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng (b n H nh T ng Rangoon) vì t là satthu nh ng b n Colombo vì t là sattu.
- ³⁸⁷ B n H nh T ng La tinh vì t ruddadassana, b n chú gi i H nh T ng, hai b n H nh T ng Colombo và Rangoon vì t là ludda -
- ³⁸⁸ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 230. B n H nh T ng Rangoon vì t asanisi, b n H nh T ng Colombo, trình bày i u này nh là m t ng t l, àsinisi.
- ³⁸⁹ Gi l i c a mình, vì th B -tát nói s th t
- ³⁹⁰ B n H nh T ng La tinh vì t là vadi, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng in Colombo và Rangoon vì t là vadini.
- ³⁹¹ Patitthahim, Nh Lai ng th t v ng.
- ³⁹² Túc sanh truy n Sunisumàra s 208 và Túc sanh truy n Vànara s 342 , con kh ã nói đ i v i con cá s u.
- ³⁹³ D ng nh không phù h p v i Túc sanh truy n, BCL ng hòa v i s 73.
- ³⁹⁴ Không có trong t i n danh t riêng Pàli (DPPN= Dictionary of Pàli Proper Name)
- ³⁹⁵ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 231, b n H nh T ng Rangoon vì t là palesim, b n Colombo là pàlemi.
- ³⁹⁶ Samagga, b n chú gi i H nh T ng 232 nói r ng Nh Lai ã cho m i ng i th y tai h a nh ng cu c c i v và nh ng cu c tranh lu n mà h thích thú t n h ng và thay vào ó nên c ng c m t s i u trong m i ph m h nh t t, và ã giúp cho nh ng k khác i xu t gia, (không nghi ng v s xu t gia c a nh ng ng i sáng su t mà chính b n thân Nh Lai ã xu t gia), ngài ã ch ng minh chúng, tùy theo công c c a chúng, ki m soát b n thân b ng thói quen o c, gìn gi các c n, chánh ni m, t nh giác đ c l c, t t i, thi n đ nh và hi u bi t sâu s c.
- ³⁹⁷ Túc sanh truy n vattaka s 35, i chi u Túc sanh truy n Màlà s 16.
- ³⁹⁸ Vattakaràjacariyam b n chú gi i H nh T ng 233.
- ³⁹⁹ B n H nh T ng La tinh, b n in Rangoon vì t là davadhàho, b n Colombo - dhàho.
- ⁴⁰⁰ Pāvaka, v n ch ng ng i trong s ch.
- ⁴⁰¹ Sikhin, v n ch ng, có ng n (l a).
- ⁴⁰² "Khói" b n chú gi i vì t r ng "do ó t o nên âm thanh dhama dhama. Đi u này bao hàm ti ng vang c a ám cháy r ng". Đ i chi u ph m I. 10. 16.
- ⁴⁰³ Aggi.
- ⁴⁰⁴ Pajahàmi. B n chú gi i H nh T ng 234 gi i thích b ng pasàremi iriyàmi vayàmi, thàmi, patihàmi khác, "Nh Lai chi n u" c gi i thích nh là vehàsagamanayogge kàtumithàmi.
- ⁴⁰⁵ Agatika, ng i không i c.

⁴⁰⁶ B n chú gi i H nh T ng bi t "b i vì Nh Lai không th i c thành ra Nh Lai không có ch n ng nấu do b i s b i c a cha m mình, tattha (ó) l u l i trong r ng ó... ho c trong t ".

⁴⁰⁷ Nh ng l i k 8 n n a ng qua 11 c ng nh Túc sanh truy n i. 214f.

⁴⁰⁸ Avassàya, Túc sanh truy n I. 214 apa-

⁴⁰⁹ Nói n ôi cánh và chân c a Nh Lai, b n chú gi i H nh T ng 235.

⁴¹⁰ Tên dùng cho agni, b n chú gi i H nh T ng vi t " c b c lên, jàta, ng i ta c m nh n, vediyati, nó tr thành bi u t ng v i s xu t hi n c a khói và ng n l a cháy r c, do ó jàtaveda".

⁴¹¹ Sikhin, v n ch ng có ng n (l a).

⁴¹² M t karisa d ng nh là m t mi ng t vuông có l t ng ng b n m u.

Xem Rhys Davis, sách ti n xu c và h th ng o l ng c a Tích Lan trang 18. Túc sanh truy n I. 172, nói n Túc sanh truy n Vattaka, nói r ng ây là m t trong b n i u phi th ng s kéo dài su t trong (ki p này) c bi t là n i này s không bao gi b h a ho n. Đi u này c ng c nói trong ph n cu i cùng c a Túc sanh truy n Vattaka.

⁴¹³ S d ng l i t Sikhin, ây b n chú gi i H nh T ng gi i thích nh là m t tr n h a ho n. Jàtaveda, nó b d p t t gi ng nh bó u c b nhúng vào n c.

⁴¹⁴ Túc sanh truy n Maccha s 75, BCL ng hóa v i s 34, i chi u Túc sanh truy n Mالا s 15.

⁴¹⁵ Unho, mà b n chú gi i H nh T ng nói r ng là mùa nóng.

⁴¹⁶ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Colombo vi t là bakà, b n Rangoon là kankà.

⁴¹⁷ Con cá chui vào trong bùn d i áy h .

⁴¹⁸ Dhammatha, s t t lành n i Dhamana; m c ích c a nó, ý ngh a c a nó? B n chú gi i H nh T ng gi i thích b ng dhammabhùtam attham Dhammato và anapetam attham, " i u t t lành ó tr thành giáo pháp. Ho c, i u t t lành ó không xa r i kh i giáo pháp"

⁴¹⁹ Ó là vi c không làm h i k khác ngay c m t sinh v t nh bé, b n chú gi i H nh T ng 238.

⁴²⁰ B n H nh T ng La tinh vi t là Vihimsitam, các b n in Colombo, Rangoon vi t là pihini- m t s qu quy t gi ng nh th c th c hi n nh Túc sanh truy n IV. 142 và i chi u Trung b II. 103.

⁴²¹ Đ c g i là megha (c n bão) ám mây, b n chú gi i H nh T ng 238. Túc sanh truy n I. 332 b n chú gi i T ng ng b kinh 81, ngài c g i là th n s m, th n m a.

⁴²² M c dù Kàla s ít, s nhi u là ý nh, ho c m t b y qu , kàlasamgha, b n chú gi i H nh T ng 238f.

- ⁴²³ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Colombo vi t là rundhehi, b n H nh T ng Rangoon và Túc sanh truy n I. 332 vi t ran- c l u ý nh là m t ng t b n H nh T ng Colombo.
- ⁴²⁴ Macche b n chú gi i H nh T ng 239 nói r ng i u này có ngh a: t t c loài cá là h hàng c a tôi (Nh Lai); nói thêm r ng chúng c là manca, và tôi Túc sanh truy n, và sau ó nói: "hãy tr t do cho tôi và h hàng c a tôi"
- ⁴²⁵ i chi u T ng ng b kinh I. 100 b n s kinh, b n chú gi i H nh T ng, Túc sanh truy n I. 332 ng i ta nói r ng tr i m a kh p x Kasala.
- ⁴²⁶ Katvã, th c hi n, ã th c hi n, dùng v i viriyam uttamam b n chú gi i H nh T ng 240.
- ⁴²⁷ Túc sanh truy n Kanhadipàyana s 444.
- ⁴²⁸ B n chú gi i H nh T ng 241 gi i thích r ng tên c a B -tát sau ó là Dìpayana, nh ng thân th c a ngài hóa thành màu en khi ngài n m d i thân th c a ng i b n ngài, Mandabya b c m trên c c nh n, máu ang nh xu ng, ng i c m i ng i bi t v i cái tên Dìpayana ng i M.
- ⁴²⁹ Anabhirati, i chi u BD (Book of Discipline) c a I. B. Horner. 1, 114, 192.
- ⁴³⁰ B n H nh T ng La tinh vi t là pi, b n chú gi i H nh T ng 242. Các b n H nh T ng in Colombo, Rangoon là hi.
- ⁴³¹ B n H nh T ng vi t aratimme ratimànase. Tôi theo H nh T ng in Colombo, Rangoon là arit me carait mànase, và nh ng t gi i thích b n chú gi i H nh T ng mama mànase citte arati pavattati.
- ⁴³² Trong m t ti n ki p ngài ã dùng m t mi ng g mun âm ch t con ru i.
- ⁴³³ Àpucchati th ng dùng xin phép thúc y ai ban m t l i l c. ây Mandabya ã xây d ng nh ng c c cho Dìpayana và các o s kh h nh khác.
- ⁴³⁴ Ch i m t trò ch i g i là genduka, b n chú gi i H nh T ng 246.
- ⁴³⁵ Qu bóng l n vào t ki n và ng nh m con r n n m phía trong, trên u.
- ⁴³⁶ B n H nh T ng La tinh vi t là ativìsena, b n chú gi i H nh T ng 246, b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t àsi.
- ⁴³⁷ B n chú gi i H nh T ng c ng v y.
- ⁴³⁸ Vãhasi, "nó liên quan n s th ng xót c a tôi c ng nh thân th c a tôi", cùng trong sách.
- ⁴³⁹ Câu k 11, 12 Túc sanh truy n IV. 31.
- ⁴⁴⁰ H nh T ng La tinh, H nh T ng Colombo vi t mama yidam, H nh T ng Rangoon mamedam.
- ⁴⁴¹ Cùng m t dòng Tr ng b ii, 151. DAT. II. 236 s amàdhikàni, "và thêm n a" c gi i thích b ng ekena vassena, mà t ng c ng là 51 n m. B n chú gi i H nh T ng là im l ng.
- ⁴⁴² Etena saccena suvatthi hotu, i chi u d u hi u an toàn c a ANgulimàla Mi Tiên v n áp ii. 103, tena saccena sotthi hotu.

⁴⁴³ Tên c a ng i thanh niên.

⁴⁴⁴ Túc sanh truy n Mahàsutāsoma s 537, Túc sanh truy n Mālā s 31.

⁴⁴⁵ B n H nh T ng La tinh vi t Sankara, b n chú gi i H nh T ng 251, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon, Túc sanh truy n V. 481 vi t Sangara.

⁴⁴⁶ B n chú gi i H nh T ng nói r ng ông ta dùng m t s i dây th ng x xâu qua các bàn tay c a h treo h trên m t cái cây.

⁴⁴⁷ Sampamilàpetvà, b n chú gi i H nh T ng pamilàpetvà, héo khô, visosetvà, b làm khô héo, khedàpetvà, tra t n. Ho c có ph i nó t g c mil, và không ph i mlà, nh c g i ý b i b n chú gi i H nh T ng và c t i n Pàli Anh ch p nh n? Nh ng i chi u pamilàta Mi Tiên v n áp 303, hi n nhiên có ý ngh a làm cho khô héo.

⁴⁴⁸ B n H nh T ng La tinh, b n chú gi i H nh T ng 254 vi t là nissajjam, các b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t là nissajjam, ngh a là t bàn tay c a k n th t ng i.

⁴⁴⁹ Tôi không th y l i k này Túc sanh truy n s 537, c ng không th y s khác bi t nh nó c mô t Túc sanh truy n I. 46, b n chú gi i Ph t Tông. B n chú gi i Apàdana 51 minh h a s cao c c a chân th t, paramatthapàrami, nh ng b n chú gi i Ph t Tông 60 c là esà me saccapàrami.

⁴⁵⁰ Túc sanh truy n Sàma s 540, i chi u Ph t b n h nh t p kinh ii 209, và Jàtakastava, câu chuy n 44, Sàma c c p Mi Tiên v n áp 123, 198.

⁴⁵¹ B n chú gi i H nh T ng 258 Sàmapanditacariyam.

⁴⁵² Ngh a là t o ra do l i khuyên c a ông ta.

⁴⁵³ B n H nh T ng La tinh vi t dīpehi, các b n H nh T ng in Colombo, Rangoon vi t dīpihi.

⁴⁵⁴ B n H nh T ng La tinh vi t uttassati, b n chú gi i H nh T ng 260. Các b n H nh T ng Rangoon, Colombo vi t là uttassi.

⁴⁵⁵ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng Rangoon vi t là napi, b n H nh T ng Colombo vi t napiham.

⁴⁵⁶ B n chú gi i H nh T ng 260, súc sinh, ng qu , phi nhân, con ng i là nh ng th s n.

⁴⁵⁷ L i k này c trích d n Túc sanh truy n I, 47. B n chú gi i Ph t Tông 61 mô t s cao c c a t bi, c qui cho ó i v i Túc sanh truy n Ekaraja; c ng c trích d n b n chú gi i Apàdana 51, c ng nh Túc sanh truy n Sàma, v i Túc sanh truy n Ekaraja. Xem ph m III. 14. n. 1.

⁴⁵⁸ Túc sanh truy n Ekaraja s 303 DPPN, Túc sanh truy n i. 47. B n chú gi i Ph t Tông 61, c a ra nh m t ví d c a m t ki p ó B -tát th c hành tâm t i n h nh cao quý nh t. Tuy nhiên l i k c trích d n là câu k cu i cùng trong câu chuy n H nh T ng tr c ó (ph m III. 13) không ph i là m t câu chuy n

liên quan này (hình này) mà cao nhất của nó. Bản chú giải
Apadāna 51 thì nó cao quý một vị Túc sanh truyện Sāma.

⁴⁵⁹ Nhấc tên câu kti p.

⁴⁶⁰ Bản chú giải Hình Tạng 264 giải thích pasāsāmi như là anusāsāmi. Như Lai cai
quản, và rajjam karemi, Như Lai cai trị, từ vì bất toàn vì người cư Kāsi.

⁴⁶¹ Như phẩm I. 3, 1; phẩm II. 8, 2.

⁴⁶² Xem phẩm II. 9. 2.n.

⁴⁶³ Vua Kosala.

⁴⁶⁴ Bārānasi, cũng gọi là Kāsi

⁴⁶⁵ Hình Tạng La tinh vị tikkhani, bản chú giải Hình Tạng 266 vị tikkhani, bản
Colombo vị tikkhani, bản Rangoon tikkhani.

⁴⁶⁶ Kāsu cũng gọi là thích bāng àvāta bản chú giải Hình Tạng bổ sung thêm "cao
n c " -Kāsu cùng phẩm II. I. 30.

⁴⁶⁷ Antepura là nơi ô, nghĩa là hoàng cung, chính hiện có cung phi mà n c a nhà
vua con cái và quần gia.

⁴⁶⁸ Sự giết nhau của s cao quý này (cariya) vị Túc sanh truyện Lomahamsa s
94 m rams nghi ngờ. Xem phẩm giải thích u trang VIII

⁴⁶⁹ Túc sanh truyện i.47. Bản chú giải Ph t Tông 61. Bản chú giải Apadāna 51
lời này trích dẫn một s cao c c a x , t c ba o n nói r ng ý
nghĩa trên v n có thể t c t cariyāpitaka Trung b kinh i.79 kinh
Mahāsihanāda, s 12 tình ti t c a bài k này c g i l à "tuân gi tâm x ". cu i
bài kinh ng i ta ghi chép l i vi c c Ph t khuyên Nāgasamāla r ng b i vì t óc
c a v này đ ng ng khi nghe bài kinh v nàyph i ghi nh n nó nh là "tóc
đ ng ng" (ho c s s ng s t). S t ng thu t Lomahānisanapariya. Xem phẩm
gi i thi u trang VIII, cũng là 10 Túc sanh truyện c a Horner, London, 1957. L i
gi i thi u trang XXI.

⁴⁷⁰ Bản Hình Tạng La tinh vị t là nidhāya, hai bản Hình Tạng Rangoon và
Colombo, bản chú giải Ph t Tông 61, bản chú giải Apadāna 51 vị t là upanidhāya;
bản chú giải Hình Tạng 269 t o nên m t khúc x ng cái g i c a Nh Lai; 276,
Trung b kinh I, 79 (b ng v n xuôi). Túc sanh truyện I, 47 vị t là upadhāya.

⁴⁷¹ Bản Hình Tạng La tinh, bản Rangoon vị t gamandala; b ng Hình Tạng
Colombo, bản chú giải Hình Tạng, Trung b kinh I, Túc sanh truyện I, bản chú
gi i Ph t Tông, bản chú giải Apadāna (t t c u n i trích d n) nh ng "nông
dân"

⁴⁷² Bản Hình Tạng La tinh, bản Hình Tạng Colombo vị t gandhan ca mālā ca,
bản Hình Tạng Rangoon vị t gandhamālā ca.

⁴⁷³ Bản Hình Tạng La tinh, bản Hình Tạng Colombo, vị t upadāhanti, bản chú giải
Hình Tạng 270, bản Hình Tạng Rangoon vị t upaharanti.

⁴⁷⁴ B n H nh T ng La tinh vi t dayakopo, b n chú gi i H nh T ng, hai b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t dayakopo.

⁴⁷⁵ Yasesu ayasesu c gi i thích b ng kittisu nindasu b n chú gi i H nh T ng 270.

⁴⁷⁶ B n H nh T ng Colombo upekkhàpàrami niddeso nitthito, b n H nh T ng Rangoon upekkhavaggo tatiyo.

⁴⁷⁷ s ánh s c a 10 câu k cu i cùng này, xem ph n gi i thi u trang I. L i k 4- (10).

⁴⁷⁸ Bhisena, c gi i thích b n chú gi i H nh T ng 271 là ph m h nh c a B -tát Mahākancana, t a c a nó dành cho s cao quý này, ph m III, 4.

⁴⁷⁹ Bhavābhavē, b n chú gi i H nh T ng 272, trong nh ng ki p s ng nh bé ho c to l n, ho c s phát tri n ho c tàn l i, c ng xem b n chú gi i H nh T ng 20.

⁴⁸⁰ Dātabbakani, l i k (8)-(14) c ng Apadāna trang 5-6 l i k 69-75 v i m t ít l i th M.

⁴⁸¹ Ch v trí tu , b n chú gi i H nh T ng 274. Ch ng có ph n nào trong ba (h nh) c a l i k này có m t s cao quý t ng quan H nh T ng.

⁴⁸² Yasāyase, xem ph m III. 15. 4.

⁴⁸³ Đ c Sammā- v i b n chú gi i H nh T ng 275, hai b n H nh T ng Colombo và Rangoon i v i b n H nh T ng La tinh samā-

⁴⁸⁴ c Samako v i trong sách, i v i b n La tinh vi t là samāno.

⁴⁸⁵ B n H nh T ng La tinh, b n H nh T ng in Rangoon, b n chú gi i H nh T ng 333 v câu k 6 vi t là buddhānusāsani, b n H nh T ng Colombo, b n chú gi i H nh T ng 333, 335 câu k 7, 8 vi t là -āna-.

⁴⁸⁶ B n chú gi i H nh T ng 333 c p n sáu v n gây ra vivāda, s tranh giành, c i c , xem ví d Lu t t ng ii 89, Trung b iii 246, Trung b ii 245; Apadāna iii 334.

⁴⁸⁷ B n chú gi i H nh T ng, ây là s tu đ ng tâm t bi ho c c ng là 6 i u c n ghi nh (Sārāṇīyadhama ví d Trung b kinh 245 Trung b kinh I. 332. Apadāna iii 288) làm cho i s tranh giành.

⁴⁸⁸ B n H nh T ng La tinh akhilā, b n chú gi i H nh T ng, b n H nh T ng Colombo, Rangoon vi t là sakhilā, c gi i thích b n chú gi i H nh T ng là muduhadayā.

⁴⁸⁹ B n H nh T ng La tinh vi t là bhavē atthan-, b n chú gi i H nh T ng 334, b n H nh T ng Colombo và Rangoon, Apadāna trang 6 câu k 75 vi t là bhāveth'atthan-

⁴⁹⁰ Ittham sudam, b n chú gi i H nh T ng 335 nói r ng sudam ch là m t phân t và ittham có ngh a là "m t tr m ngàn i ki p và 4 a t ng k " xen b n chú gi i H nh T ng 2, l i k 16; ây là nh ng i u c n thi t mang l i s giác ng n chín ch n.

⁴⁹¹ Buddhàpadàniya, trình bày nh là m t t a khác cho H nh T ng b n chú gi i H nh T ng, c th c hi n d i cái tên nh ng v Ph t (khác) và khó kh n th c hi n, c k l i nh là vi c liên quan n B -tát, adhikiccappavattattà (t này c ng dùng Thanh T nh o 450) ngh a là i v i c Ph t Gotama. Nh ng câu chuy n c k t t p trong H nh T ng mô t ph m h nh ti n ki p c a B -tát nh m thu t l i nh ng hành ng ã c th c hi n ch ki p Bhadda này (Hi n ki p) (xem ph m I. 2 và b n chú gi i H nh T ng 20) xem ph n gi i thi u trang Vif. X.